

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้เอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่หลวง อุดมภัไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 นั้น ผู้วิจัยได้สืบค้นตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อให้เป็นข้อมูลอ้างอิงให้ผลงาน การวิจัยมีความสมบูรณ์ ถูกต้องครบถ้วนโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 2. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย
 3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 4. เอกสารประกอบการเรียน และประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน
 5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 6. ความพึงพอใจ
 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 4)

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 4)

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จากหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าหลักการในการจัดการศึกษามุ่งสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ เป็นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสอย่างเสมอภาค สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 5)

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

คุณภาพผู้เรียน (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย
2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น
4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 6-7)

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 6)

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 7)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 8)

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ให้เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนมากกว่าการตัดสินผลการเรียน ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 28)

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียนในรายวิชา/กิจกรรมที่ตนสอนในการประเมินเพื่อพัฒนา ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้านการแสดงออกในการปฏิบัติผลงาน การแสดงกริยาอาการต่าง ๆ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อดูว่าบรรลุตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุตัวชี้วัดเพียงใด แล้วแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

การประเมินเพื่อตัดสินเป็นการตรวจสอบ ณ จุดที่กำหนดแล้วตัดสินว่า ผู้เรียนมีผลอันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บคะแนนของหน่วยการเรียนรู้ หรือของการประเมินผลกลางภาค หรือปลายภาคตามรูปแบบการประเมินที่สถานศึกษากำหนด ผลการประเมินนอกจากจะให้ เป็นคะแนนหรือระดับผลการเรียนแก่ผู้เรียนแล้วต้องนำมาเป็นข้อมูลใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไปอีกด้วย

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อใช้ตัดสินผลการเรียนในการเลื่อนชั้น และในการจบหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติและระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการหรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจัดทำและดำเนินการโดย

เขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการได้ด้วยการตรวจสอบข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระการเรียนรู้ต่างๆไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครอง ในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและ

ความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการ ของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีตความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 : เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย ผู้วิจัยได้เรียบเรียงมาจากตำรา ของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ บุษงา จันทนากร (2557 : 30-59) กฤษณา วิเชียรเพชร (2557 : 29-35) เยาวลักษณ์ อักษรและคณะ (2558 : 96-113) สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2553 : 7-44) พัชรินทร์ เสริมการดี (2558 : 61-68) และได้สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตหลากหลายเว็บไซต์ดังปรากฏ ในบรรณานุกรมของเอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย เล่มที่ 1 - 9

กฎหมายกับชีวิตประจำวัน

กฎหมาย คือการกระทำของรัฐเป็นคำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับของผู้มีอำนาจในรัฐหรือประเทศนั้นได้ออกหรือกำหนดมา เพื่อใช้บังคับความประพฤติของบุคคล หรือ ประชาชนในรัฐหรือประเทศนั้นให้ปฏิบัติตาม หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแล้วผู้นั้นจะต้องได้รับผล อย่างไม่อย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้

กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันนั้น มีดังต่อไปนี้

1. กฎหมายจราจร
2. กฎหมายทะเบียนราษฎร
3. กฎหมายยาเสพติดให้โทษ
4. เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ.

กฎหมายจราจร

กฎจราจร คือ ส่วนหนึ่งของกฎหมายจราจร ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการบังคับควบคุมการจราจรให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีความเป็นระเบียบ

กฎหมายทะเบียนราษฎร

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดระเบียบปฏิบัติการแจ้งเกิด การแจ้งตาย การย้ายที่อยู่ การจัดทำทะเบียนคนและทะเบียนบ้าน

กฎหมายยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาชนิดใด ๆ หรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยการกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกายสมองและจิตใจ

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้แบ่งยาเสพติด ให้โทษ (มาตรา 7) ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน (ยาบ้า) แมทแอมเฟตามีน เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน

ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษ ประเภท 2 ผสมอยู่ เช่น ยาแก้ไอ ยาแก้ท้องเสีย

ประเภทที่ 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์อาเซติกคลอไรด์

ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่ไม่เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึง 4 มี 4 รายการ คือ กัญชา พืชกระท่อม ทุกส่วนของพืชกัญชา ทุกส่วนของพืชกระท่อม และพืชเห็ดขี้ควาย

อันตรายของยาเสพติดให้โทษ

1. ทำลายสุขภาพของผู้เสพเพราะยาเสพติดจะออกฤทธิ์กดประสาทส่วนกลางทำให้การทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายเสื่อมลง ทำให้สุขภาพทรุดโทรม
2. ทำให้จิตใจผิดปกติ มีอาการคลุ้มคลั่งนำไปสู่การกระทำความผิด
3. ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายขึ้น เพราะระบบประสาทถูกทำลาย

เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ.

เทศบัญญัติ

เทศบัญญัติ คือ กฎหมายที่เทศบาลออกเพื่อใช้บังคับในเขตเทศบาลทั้งนี้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496

ผู้เสนอร่างเทศบัญญัติ ได้แก่ นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล หรือราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ.2542

เทศบัญญัติ ที่เทศบาลส่วนใหญ่ออกมาใช้บังคับใช้ ได้แก่

1. งบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
2. การจัดเก็บภาษี
3. การควบคุมการโฆษณา โดยใช้เครื่องขยายเสียง
4. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ และปล่อยสัตว์เลี้ยง
5. การควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
6. การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย
7. การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

1. การเก็บภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากสถานค้าปลีกใน เขตจังหวัด
2. การเก็บค่าธรรมเนียมจากการบริการสาธารณะ เช่น ค่าบริการเก็บขยะ เป็นต้น

ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้แก่

1. การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย
2. การจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ
3. การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย

หน้าที่ในการปฏิบัติตนตามกฎหมาย

ประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติตนตามกฎหมายต่าง ๆ

กฎหมายจราจร

1. ทำให้การจราจรบนท้องถนนไม่ติดขัด
2. ป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนน
3. ลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เมื่อไม่เกิดอุบัติเหตุทำให้ประชาชนไม่ต้องเสียเงินค่า

รักษาพยาบาล

กฎหมายทะเบียนราษฎร

1. ทำให้ทราบข้อมูลจำนวนประชากรของแต่ละท้องถิ่น หรือจังหวัดที่เป็นปัจจุบัน
2. ทำให้การพัฒนาด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศเป็นไปอย่างเหมาะสม

3. เป็นประโยชน์ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

กฎหมายยาเสพติด

1. มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ผู้ที่ไม่เสพยาเสพติดย่อมมีสุขภาพแข็งแรง
2. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามปกติ
3. ไม่ถูกลงโทษอันเนื่องมาจากการกระทำผิดกฎหมายยาเสพติด

กฎหมายส่วนท้องถิ่น

1. ทำให้ท้องถิ่นมีรายได้และมีงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆให้มีความเจริญ

ก้าวหน้า

2. ประชาชนได้รับบริการที่ดีจากท้องถิ่น ซึ่งบางแห่งมีศักยภาพในด้านการบริการ ประชาชน

ทุกด้าน

3. การปฏิบัติตนตามกฎหมายส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

วิธีการป้องกันตนเองจากยาเสพติดหรือสิ่งผิดกฎหมาย

1. เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ครู และคนอื่น ๆ ที่น่านับถือและหวังดี
2. เมื่อมีปัญหาควรปรึกษาครอบครัว ครู หรือผู้ใหญ่ที่น่านับถือ
3. หลีกเลี้ยงให้ห่างไกลจากผู้ติดยาเสพติด หรือผู้จำหน่ายยาเสพติด
4. ถ้าพบคนกำลังเสพยาเสพติด หรือจำหน่ายให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่

5. ศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด เพื่อจะได้ป้องกันตัวและ ผู้ใกล้ชิดให้ห่างจากยาเสพติด
6. ต้องไม่ให้ความร่วมมือเข้าไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนที่ติดยาเสพติด
7. ไม่หลงเชื่อคำชักชวนโฆษณาชวนเชื่อ หรือคำแนะนำใด ๆ
8. ไม่ใช้ยาอันตรายทุกชนิดโดยไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์ และใช้ยาที่แพทย์แนะนำเท่านั้น
9. หากสงสัยว่าตนเองจะติดยาเสพติดต้องรีบแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ
10. ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา หรือคำสอนของศาสนา ประพฤติแต่สิ่งดีงามและละเว้นความชั่ว

การเป็นพลเมืองที่ดีของการเป็นพลเมืองที่ดีของโลก

1. การเคารพกฎหมายและกติกาสังคม
2. การมีคุณภาพจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
3. การมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม
4. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง
5. การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก
6. การมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
7. การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น

การเคารพกฎหมายและกติกาสังคม

กฎหมาย เป็นข้อบังคับที่รัฐหนึ่ง ๆ ตราขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดความประพฤติและระเบียบแบบแผนของพลเมืองที่อยู่ร่วมกันภายในรัฐ ให้ทุกคนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อันนำมาสู่ความสงบสุขในสังคม

การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลหนึ่ง ๆ พึงได้รับตามกฎหมาย

การเคารพสิทธิ เสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น

เสรีภาพ หมายถึง ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดๆ ภายในขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้

การมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ต้องเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ สงบลงไม่มีความรุนแรง หรือความแตกแยกในสังคม

การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก

แนวทางการปฏิบัติตน

1. พลเมืองดีของประเทศ
2. พลเมืองดีในครอบครัว
 - บิดามารดากับบุตร
 - สามีกับภรรยา
3. พลเมืองดีในท้องถิ่น
4. พลเมืองดีในโรงเรียน
 - ครูกับลูกศิษย์
 - ระหว่างเพื่อน

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง

1. การติดตามดูแลและตรวจสอบการให้บริการสาธารณะ
2. การคัดค้านและต่อต้านการทำงานของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส
3. การร่วมกันลงชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมาย เพื่อถอดถอนนักการเมืองที่ไม่สมควรดำรงตำแหน่ง
4. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม

1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. การต่อต้านยาเสพติด
3. การต่อต้านการสูบบุหรี่
4. การรณรงค์เพื่อป้องกันโรคเอดส์

การมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

1. กตัญญูกตเวที
2. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
3. มีความรับผิดชอบ
4. ซื่อสัตย์สุจริต

5. สามัคคี
6. มีน้ำใจ
7. ความน่าเคารพ
8. นอบน้อมถ่อมตน
9. รู้จักกาลเทศะ
10. เป็นผู้รับฟังที่ดี
11. ยอมรับผิดและรู้จักให้อภัย
12. การไม่ลำเอียง
13. สนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง
14. การยกย่องบุคคล

ความเป็นพลเมืองโลก

คุณลักษณะพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก

1. เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม

เมื่อพลเมืองทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม และบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือไม่กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดก็จะทำให้รัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการป้องกันปราบปรามและจับกุมผู้ที่กระทำความผิดมาลงโทษ นอกจากนี้ยังทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบสงบสุขทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ไม่หวาดระแวงคิดร้ายต่อกัน

2. เป็นผู้มีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ทุกคนย่อมมีอิสระเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งการรู้จักการใช้เหตุผลในการดำเนินงาน จะทำให้ช่วยประสานความสัมพันธ์ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีงามต่อกัน

3. ยอมรับมติของเสียงส่วนใหญ่

เมื่อมีความขัดแย้งกันในการดำเนินกิจกรรมอันเกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และจำเป็นต้องตัดสินใจปัญหาด้วยการใช้เสียงข้างมากเข้าช่วย และมติส่วนใหญ่ตกลงว่าอย่างไร ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกับความคิดของเรา เราก็ต้องปฏิบัติตาม เพราะเป็นมติของเสียงส่วนใหญ่นั้น

4. เป็นผู้ที่มีน้ำใจประชาธิปไตย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความเสียสละ ในเรื่องที่เป็น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตย เป็นการส่งผลต่อความมั่นคง และความก้าวหน้าขององค์กร ซึ่งสุดท้ายแล้วผลประโยชน์ดังกล่าวก็ย้อนกลับมาสู่สมาชิกของสังคม เช่นการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ถึงแม้ว่าเราจะมีอาชีพบางอย่างที่มีรายได้ตลอดเวลา เช่นค้าขาย แต่ก็ยอมเสียเวลาค้าขาย

เพื่อไปลงสิทธิเลือกตั้ง บางครั้งเราต้องมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวม เช่น การสมัครเป็นกรรมการเลือกตั้ง หรือสมาคมบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

5. เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

ควรรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด แต่ต้องไม่เป็นการพูดแสดงความคิดเห็นที่ใส่ร้ายผู้อื่นให้เสียหาย

6. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน ประเทศชาติ

ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมต้องมีการทำงานเป็นหมู่คณะ จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบในงานนั้นๆ ให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายไว้อย่างเต็มที่

7. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง

ในสังคมประชาธิปไตยนั้นสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง เช่น การเลือกตั้ง เป็นต้น

8. มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง

ช่วยสอดส่องพฤติกรรมมั่วสุมของเยาวชนในสถานบันเทิงต่าง ๆ ไม่หลงเชื่อข่าวลือคำกล่าวร้ายโจมตีไม่มองผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเราเป็นศัตรู รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยสันติวิธี

9. มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามหลักธรรม

ทุกคนควรมีศีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไป อย่างเหมาะสม ถึงแม้จะไม่มีบทลงโทษใดๆก็ตาม

การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1. การใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับต่างๆ

เมื่ออายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ ทุกคนต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่บริหารประเทศหรือท้องถิ่นทั่วไป

2. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนล้วนมีส่วนร่วมมีกันสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ เพื่อให้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

3. การเป็นแกนนำปลุกจิตสำนึกให้แก่ผู้อื่นในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจของรัฐ โดยการเป็นแกนนำนั้นสามารถปฏิบัติได้หลายอย่าง เช่น ประกาศโฆษณาประชาสัมพันธ์ การเข้าไปชี้แจงเป็นรายบุคคล การจัดให้มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่มีผลกระทบต่อสังคม

การสืบสานวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์สร้างขึ้น สัมผัสสืบทอดกันมาและยึดถือปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน

ประเภทของวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่คนสร้างขึ้นมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ คือ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ของคนในสังคม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความนิยม จารีตประเพณี ศิลธรรมและภาษา

การสืบทอดวัฒนธรรมที่มีผลต่อตนเองและสังคม

การสืบทอดวัฒนธรรมไทยเกิดจากหลายปัจจัย ดังนี้

1. การประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การไหว้ การทักทาย ด้วยคำว่า “สวัสดี”
2. การถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัว ในชุมชน และผ่านการเรียนรู้ ในสถาบัน การศึกษา เช่น เทคนิคในการทอผ้าที่มีลวดลายประจำถิ่น
3. การอนุรักษ์โดยหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐและเอกชน ซึ่งสนับสนุนการจัดงานประจำปี ประเพณีพื้นบ้าน การจัดงานประกวดในเทศกาลต่างๆ

ผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีต่อสังคม

1. วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยน
2. การพัฒนาด้านการศึกษาเป็นไปอย่างรวดเร็ว
3. ทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย
4. สังคมมีความเป็นระเบียบมากขึ้น
5. มีการพัฒนาในด้านการประกอบอาชีพ พัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละสาขาอาชีพ

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคมไทย

1. ความแตกต่างด้านภาษา
2. ความแตกต่างด้านศาสนา
3. ความแตกต่างด้านการแต่งกายแต่ละภูมิภาคมีการแต่งกายแตกต่างกัน
4. ความแตกต่างกันทางการเล่นพื้นเมือง
5. ความแตกต่างด้านการกิน ชนิดของอาหารจะแตกต่างกันตาม ความนิยมของ แต่ละภาค

ความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

1. วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ที่คนไทย ทุกคนควรภาคภูมิใจ วัฒนธรรมไทยมีความโดดเด่นและแสดงออกถึงความเป็นชาติไทย ได้อย่างชัดเจน
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม ประกอบด้วย วิถีชาวบ้านจารีตประเพณี และกฎหมาย
3. วัฒนธรรมไทยทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพและนิสัยของคนไทยประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติและความดีงามเหมาะกับสังคมไทย
4. วัฒนธรรมไทยก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
5. วัฒนธรรมไทยทำให้เศรษฐกิจของชาติสามารถพึ่งพาตนเองได้ การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้โดยสร้างสรรค์และพัฒนาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทย โดยสามารถนำไปพัฒนาเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

ประโยชน์ของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

1. เป็นเครื่องมือสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจในการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมที่กลุ่มสังคมนั้น ๆ ถือปฏิบัติ
2. เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติทั้งภาษา การแต่งกาย ศาสนพิธี ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น
3. เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม เมื่อไปต่างถิ่นได้พบบุคคลที่อยู่ในสังคมท้องถิ่น หรือภาคเดียวกันกับตนเองจะเกิดความรัก ความเข้าใจ และช่วยเหลือกัน
4. ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ความแตกต่างและหลากหลายในวัฒนธรรม

ประเทศไทยของเรานอกจากจะมีคนไทยที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว ยังมีกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติอื่นอาศัยอยู่ร่วมกับเราบนผืนแผ่นดินไทยก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งแตกต่าง

กันไปตามความเชื่อ ความศรัทธา และการสั่งสมสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ บางวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลและช่วยกันสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย การยอมรับความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยทำให้สังคมและประเทศชาติสงบสุข

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่าง ๆ ในสังคมไทย

วัฒนธรรมของภาคเหนือ

สำหรับภาคเหนือของไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตภูเขาสลับพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ซึ่งผู้คนอาศัยอย่างกระจายตัวแบ่งกันเป็นกลุ่ม อาจเรียกว่ากลุ่มวัฒนธรรมล้านนา โดยจะมีวิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมเก่าแก่เป็นของตนเองมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแต่องค์ประกอบที่สำคัญก็ยังมี ความคล้ายคลึงกันอยู่มาก อาทิ สำเนียงการพูด การขับร้อง ฟ้อนรำ การดำรงชีวิตแบบเกษตรกร การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณของบรรพบุรุษ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท การแสดงออกของความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์โดยผ่านภาษาวรรณกรรม ดนตรี และงานฝีมือ

วัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคอีสานมีพื้นที่กว้างใหญ่ พื้นที่ราบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักมีทะเลสาบ รูปแอกเป็น จำนวนมาก แต่ทะเลสาบเหล่านี้จะมีน้ำเฉพาะฤดูฝนเท่านั้นเมื่อถึงฤดูร้อนน้ำก็จะเหือดแห้งไปหมด เพราะดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ น้ำจึงซึมผ่านได้เร็ว ภาคนี้จึงมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้พื้นที่บางแห่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ ในการเกษตรได้อย่างเต็มที่ ด้วยที่มีความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ ทำให้เกิดความเชื่อ และประเพณีเกี่ยวข้องกับการขอฝน เช่น งานบุญบังไฟซึ่งถือว่าเป็นเทศกาลสำคัญหรือด้วยเหตุผลจากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ทำให้ มีกลุ่มคนหลายกลุ่มอพยพเข้ามาจากดินแดนใกล้เคียง มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของกลุ่มขึ้น เช่น การพูดภาษาอีสาน ภาษาเขมร ภาษาส่วย การแสดงหมอลำ การร้องกันตรึม เป็นต้น

วัฒนธรรมของภาคกลาง

บริเวณภาคกลางส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ที่เกิดจากการทับถมดินตะกอนของแม่น้ำการตั้งถิ่นฐาน ของผู้คนจะอยู่บริเวณริมแม่น้ำ มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ เช่น การพายเรือสินค้าจนกลายเป็นตลาดน้ำ การเล่นเพลง หรือการอาศัยอยู่บนเรือนแพ เป็นต้น

คนในภาคกลางมีวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากการทำเกษตรกรรมมากมาย ทำให้เกิดวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับคน เช่น การลงแขกทำนา การละเล่นเพลงพื้นบ้าน และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติ เช่น การบูชาแม่โพสพ

วัฒนธรรมของภาคตะวันออก

ภาคตะวันออก ดินแดนแห่งความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าภาคอื่นของไทย เพราะเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยเสน่ห์มนต์ขลัง ชวนให้น่าขึ้นไปสัมผัสความงดงามเหล่านี้ยิ่งนัก

อาหารการกินของชาวตะวันออกจะคล้ายชาวภาคกลาง เพียงแต่จะเน้นอาหารทะเลมากขึ้น เนื่องจากอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลที่อุดมสมบูรณ์

งานประเพณีของคนในภาคตะวันออก คืองานบุญเช่นเดียวกับชุมชนในภาคอื่นที่ไปวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น งานเทศกาลนมัสการหลวงพ่อโสธรที่จังหวัดฉะเชิงเทรา งานสมโภชต้นศรีมหาโพธิ์ 200 ปีที่จังหวัดปราจีนบุรีและประเพณีวิ่งควาย เป็นต้น

วัฒนธรรมของภาคใต้

ประชากรทางใต้ประกอบด้วยชุมชนชาวไทย-พุทธ และ ชุมชนชาวไทย-มุสลิม โดยพื้นที่ตอนบน นับจากชุมพรไปถึง พัทลุง ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยนับถือพุทธศาสนา ส่วนทางพื้นที่ตอนล่างส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู (ไทย-มุสลิม) ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางศาสนา ภาคใต้ก็มีวัฒนธรรมที่กระทำร่วมกัน เช่น ประเพณีชักพระ เป็นประเพณีท้องถิ่นในภาคใต้ตอนกลางเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตชาวใต้ที่มีความผูกพันกับน้ำ แต่ในพื้นที่ที่ห่างไกลแม่น้ำก็จะจัดพิธีทางบก

อาหารพื้นบ้านของทางใต้ ส่วนมากมีรสเผ็ดร้อน รสจัด ทั้งนี้เพราะใส่เครื่องเทศเข้มข้นในอาหารเพื่อดับกลิ่นคาวของปลา เพราะอาหารส่วนใหญ่ทำจากปลาทะเล

ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้และความสามารถ โดยส่วนรวมเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คุณค่าของภูมิปัญญาไทยสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การดำรงชีวิตที่อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขทำให้คนในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจ โดยสามารถสรุปความสำคัญได้ ดังนี้

1. **สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง** โดยพระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้พระปรีชาสามารถในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

2. **สร้างความภาคภูมิใจและเกียรติภูมิศักดิ์ศรี** เช่น มวยไทย เป็นศิลปะการต่อสู้ที่มีชื่อเสียง ทั่วโลก ภาษาและวรรณกรรม โดยชาว ไทยมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง

3. **การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม** ทำให้รู้จักพึ่งพาอาศัยกัน และให้อภัยกัน

4. การนำธรรมชาติมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น อาหารไทย มักเป็นอาหารหวานมัน มีกะทิเป็นส่วนประกอบ หากรับประทานมากก็จะทำให้เกิดท้องอืดได้ ดังนั้น จึงมีการนำพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้ ใบมะกรูดมาใส่เพื่อช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว

5. การพัฒนาชีวิตให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทยที่แตกต่างกันออกไป สามารถจำแนกตามปัจจัย 4 ได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยด้านอาหาร

สังคมไทยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษได้จัดรูปแบบอาหารได้อย่างเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสภาพของสังคมในแต่ละภาค

2. ภูมิปัญญาไทยด้านการแต่งกาย

บรรพบุรุษไทยสามารถผลิตเส้นใยผ้าอุปกรณ์การทอผ้า ตลอดจนการย้อมผ้าให้มีสีสันที่สวยงามจากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ จนกลายเป็นเครื่องแต่งกายที่มีคุณค่า

3. ภูมิปัญญาไทยด้านที่อยู่อาศัย

บ้าน คือ ที่อยู่อาศัยซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การสร้างที่อยู่อาศัยของไทยมีรูปแบบตามสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น

4. ภูมิปัญญาไทยด้านสุขอนามัย

- สมัยอยุธยา การแพทย์แผนไทยเริ่มในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยมีการรวบรวมตำรับยาขึ้นเป็นครั้งแรก

- สมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงให้มีการรวบรวมและจารึกตำรายา ตำราการนวดตามศาลาราย มีรูปฤๅษีตัดตนในบริเวณวัด

- พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระบรมราชโองการให้ผู้มีความรู้เรื่องสรรพคุณยา ผู้ชำนาญการรักษาโรค และผู้มีตำรายาเข้ามาถวาย โดยให้หมอล่วงพิจารณาคัดเลือก

- พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แผนโบราณแห่งแรก คือ โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดโพธิ์

แนวทางการปฏิบัติภูมิปัญญาด้านสุขอนามัย มีอยู่ 3 แนวทาง คือ

1. ภูมิปัญญาด้านเภสัช
2. ภูมิปัญญาด้านเวชกรรมไทย
3. ภูมิปัญญาด้านการนวดแผนโบราณ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง องค์ความรู้และความสามารถในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข 2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ 3. ช่วยให้ผู้คนดำรงชีวิตและปรับให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 4. มีประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะได้กำหนดค่าที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 กลุ่ม ดังนี้

1. **ด้านเกษตรกรรม** เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** เช่น การจักสาน ทอ การช่าง การทอผ้า การแกะสลัก เป็นต้น
3. **ด้านการแพทย์แผนไทย** เช่น หมอสมุนไพร หมอยากลางบ้าน หมอนวดแผนโบราณ และหมอยาหม้อ
4. **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การอนุรักษ์ป่าชายเลน
5. **ด้านสวัสดิการและธุรกิจชุมชน** เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารข้าว สหกรณ์ร้านค้า ในชุมชน เป็นต้น
6. **ด้านศิลปกรรม** เช่น วาดภาพ (จิตรกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ เป็นต้น
7. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** เช่น ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างผลงานด้านภาษา วรรณกรรมท้องถิ่น การจัดทำสารานุกรมภาษา หนังสือโบราณ การฟื้นฟู การเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น
8. **ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี** เช่น ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนาปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสม
9. **ด้านโภชนาการ** เช่น ความสามารถในการเลือกปรุงแต่งอาหารและยาให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย เป็นต้น
10. **ด้านองค์กรชุมชน** เช่น ร้านค้าชุมชน กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มตีมีด และเครื่องมือที่ทำจากเหล็ก กองทุนสวัสดิการชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

มารยาทไทยในสังคม

ความหมายของมารยาทไทย

มารยาทไทย คือ กิริยา วาจาต่าง ๆ ในด้าน การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของ ส่งของ การทำความเคารพ รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติในพิธีการต่าง ๆ ที่สุภาพเรียบร้อยซึ่งบุคคลพึงยึดถือปฏิบัติในสังคม โดยมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมตามกาลเทศะ และถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนไทย

มารยาทของสังคมไทย

มารยาทในการแสดงความเคารพ

มารยาทในการแสดงความเคารพ เป็นเอกลักษณ์สำคัญของคนไทย แบ่งได้ดังนี้

1. การไหว้ เป็นการแสดงความเคารพ โดยการประนมมือแล้วยกมือทั้งสองขึ้นจรดใบหน้าให้ เห็นว่าเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูง การไหว้แบบไทยแบ่งออกเป็น 3 แบบ ตามระดับของบุคคล ได้แก่

ระดับที่ 1 การไหว้พระ ได้แก่ การไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ รวมทั้งปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในกรณีที่ไม่สามารถกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้ โดยประนมมือแล้วยกขึ้น พร้อมกับค้อมศีรษะลงให้หัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วแนบส่วนบนของ หน้าผาก

ระดับที่ 2 การไหว้ผู้มีพระคุณและผู้อาวุโส โดยประนมมือแล้วยกขึ้นพร้อมกับค้อมศีรษะลงให้หัวแม่มือจรดปลายจมูก ปลายนิ้วแนบระหว่างคิ้ว

ระดับที่ 3 การไหว้บุคคลทั่ว ๆ ไปที่เคารพนับถือหรือผู้มีอาวุโสกว่าเล็กน้อย โดยประนมมือแล้วยกขึ้น พร้อมกับค้อมศีรษะลงให้หัวแม่มือจรดปลายคาง ปลายนิ้วแนบปลายจมูก

2. การกราบ

การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ เป็นการใช้อวัยวะทั้ง 5 คือ หน้าผาก ซึ่งเป็นตัวแทนของส่วนบนของร่างกาย มือและข้อศอกทั้ง 2 เป็นตัวแทนส่วนกลางของร่างกาย เข่าทั้ง 2 ซึ่งเป็นตัวแทนส่วนล่างของร่างกายจรดพื้น การกราบมี 3 จังหวะ คือ

จังหวะที่ 1 (อัญชลี) ยกมือขึ้นในท่าประนมมือ

จังหวะที่ 2 (วันทา) ยกมือขึ้นไหว้ตามระดับที่ 1 การไหว้พระ

จังหวะที่ 3 (อภิวัต) ทอดมือทั้งสองลงพร้อม ๆ กัน ให้มือและแขนทั้ง 2 ข้างราบกับพื้น ทำสามจังหวะให้ครบ 3 ครั้ง แล้วยกมือขึ้นไหว้ในท่าไหว้พระแล้ววางมือคว่ำลงบนหน้าขาในท่าเตรียมกราบ จากนั้นให้เปลี่ยนอิริยาบถตามความเหมาะสม

การกราบผู้ใหญ่ กราบผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสรวมทั้งผู้มีพระคุณ ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ และผู้ที่เราเคารพ ผู้กราบทั้งชายและหญิงนั่งพับเพียบ ทอดมือทั้ง 2 ข้างลงพร้อมกันให้แขนทั้ง 2 คร่อมเข้าที่อยู่ด้านล่างเพียงเข่าเดียว มือประนมตั้งกับพื้น ไม่แบ่มือ ค้อมตัวลงให้หน้าผากแตะส่วนบนของมือที่ประนม ในขณะที่กราบไม่กระดกนิ้วมือขึ้นรับหน้าผาก กราบเพียงครั้งเดียว จากนั้นให้เปลี่ยนอิริยาบถโดยการนั่งสำรวมประสานมือ แล้วเดินเข้าถอยหลังพอประมาณลุกขึ้นจากไป

มารยาทในการยืน

1. การยืนตามลำพัง ขาทั้งสองข้างชิดกัน หรืออยู่ในท่าพับแขน ปล่อยแขนลำตัวหรือจะประสานไว้ข้างหน้าเล็กน้อย จะยืนเอียงข้างนิดหน่อยก็ได้ แต่ต้องอยู่ในท่วงท่าที่สง่างาม ไม่กางขา แกว่งแขน หันหน้าไปมา เป็นต้น

2. การยืนเฉพาะหน้าผู้ใหญ่ ถ้าไม่จำเป็นควรยืนตรงหน้าผู้ใหญ่ แต่ควรเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ดังนี้ ยืนตรง ขาชิด ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย มือทั้งสองแนบชิดข้าง ท่าทางสำรวม

3. การยืนเคารพธงชาติในที่สาธารณะให้ยืนตรงแสดงความเคารพโดยหันหน้าไปทางธงชาติ เมื่อเพลงจบให้ค้อมศีรษะคำนับ

4. การยืนเข้าแถวคอย ให้เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ และเรียงตามลำดับก่อนหลัง

มารยาทในการเดิน

1. วิธีเดินเข้า มีขั้นตอนดังนี้

1.1 นั่งคุกเข่าตัวตรง มือทั้งสองข้างปล่อยตามสบายอยู่ข้าง ๆ ลำตัว

1.2 ยกเข่าขวา-ซ้ายก้าวไปข้างหน้าสลับกันไปมา ปลายเท้าตั้งช่วงก้าวของเข่ามีระยะพองาม ไม่กระชั้นเกินไป มือไม่แกว่ง หากผ่านผู้ใหญ่ให้ก้มเล็กน้อย ขณะเดินเข่าระมัดระวังอย่าให้ปลายขาทั้งสองแกว่งไปมา ขณะก้าวเข่าอย่าให้ปลายเท้าลากพื้นจนมี เสียงดัง

1.3 เมื่อจะลุกจากการเดินเข้า ให้ชันเข่าข้างหนึ่งข้างใดมาข้างหน้าอีกข้างหนึ่งกดลงไปกับพื้นแล้วยกตัวขึ้นช้า ๆ

2. การเดินตามลำพัง ให้เดินอย่างสุภาพหลังตรงช่วงก้าวไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไป แกว่งแขน แต่พองาม สำหรับผู้หญิงขณะเดินให้ระมัดระวังการแกว่งแขนและสะโพกให้อยู่ในอิริยาบถที่เป็นไปโดยธรรมชาติ การเดินกับผู้ใหญ่ให้เดินไปทางซ้ายก่อนไปทางหลังเล็กน้อยเว้นแต่ต้องเดินในที่จำกัด จึงเดินตามหลังเป็นแถวทำเดินต้องนอนบ้นอมช่วงก้าว พองาม อย่าเดินสายตัวหรือโคลงศีรษะ

3. การเดินผ่านผู้ใหญ่ ดังนี้

3.1 ให้เดินเข้าไปใกล้พอสมควร สำหรับชายให้ค้อมตัวลงไหว้แบบไหว้บิดามารดา ครู อาจารย์หรือผู้มีอาวุโสมากสำหรับผู้หญิงให้ย่อตัวลงไหว้

3.2 ถ้าผู้ใหญ่ทักทายให้มือประสานกัน และเมื่อจบการสนทนาให้ไหว้อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงเดินค้อมตัวเล็กน้อยผ่านไป

3.3 หากอาวุโสมากแต่ไม่คุ้นเคย ขณะยืนให้ค้อมตัวลงขณะเดินไม่ต้องไหว้

มารยาทในการนั่ง

1. การนั่งพับเพียบ ดังนี้

1.1 การนั่งพับเพียบขวา ให้นั่งพับขาขวาปลายเท้าขวาหันไปทางด้านหลัง หงายฝ่าเท้าซ้ายขึ้นวาง ขาขวาทับฝ่าเท้าซ้าย หรือเพียงแค่แตะจรดขาขวาบริเวณหัวเข่า ตั้งกายให้ตรงระวังอย่าให้นิ้วเท้าซ้ายเกินหัวเข่าขวาออกมาข้างหน้า

1.2 การนั่งพับเพียบซ้าย ให้นั่งพับขาซ้ายปลายเท้าซ้ายหันไปด้านหลัง หงายฝ่าเท้าขวาขึ้นวางขาซ้ายทับฝ่าเท้าขวา หรือเพียงแค่แตะจรดขาขวาบริเวณหัวเข่า ตั้งกายให้ตรง ระวังอย่าให้นิ้วเท้าขวาเกินหัวเข่าออกมาข้างหน้า

2. การนั่งขัดสมาธิ เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นิ้วหัวแม่มือข้างขวาจรดนิ้วหัวแม่มือข้างซ้าย ตั้งกายให้ตรงอย่างสบาย ๆ ไม่ยึด ไม่เกร็ง

มารยาทในการนอน

1. ไม่ทำเสียงดังรบกวนผู้อื่นขณะอยู่ในห้องนอน (หากนอนร่วมกันกับผู้อื่น)
2. เมื่อไฟปิดแล้วไม่ควรทำให้มีแสงใด ๆ เกิดขึ้นในห้องนอน เช่น แสงไฟฉาย เป็นต้น
3. ไม่วางสิ่งของใด ๆ ขวางทางเดินในห้องนอน เพราะอาจเดินสะดุดได้เวลากลางคืน
4. นอนในที่นอนของตน ไม่นอนบนที่นอนเดียวกัน 2 คนขึ้นไป
5. หันเท้าไปในทางเดียวกันกับเพื่อนร่วมห้อง และไม่หันไปในทางที่มีสิ่งสกปรกบูช
6. นอนอย่างมีสติ สำรวมกิริยาอาการของร่างกาย

มารยาทในการรับของ

การรับของ

- ขณะผู้ใหญ่ยื่น

ชาย เดินเข้าไปห่างจากผู้ใหญ่พอสมควร (ประมาณ 2 ก้าว) ยืนตรงค้ำบแล้วก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมกับค้อมตัวเล็กน้อย รับของเสร็จแล้วชักเท้าขวากลับ ค้ำบอีกครั้งหนึ่ง ถอยพอประมาณแล้วหันกลับ อีกแบบหนึ่งยืนไหว้ครั้งเดียว แทนการค้ำบก่อนรับของแล้วไม่ต้องไหว้อีก

หญิง เดินเข้าไปห่างจากผู้ใหญ่พอสมควร (ประมาณ 3 ก้าว) ย่อตัวไหว้ตามอาวุโสของผู้ส่งของให้แล้วก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมกับย่อตัวรับของ เสร็จแล้วชักเท้าขวากลับถอยพอประมาณหันกลับ

มารยาทในการรับประทานอาหาร

การรับประทานอาหารโดยใช้ช้อนส้อมนั้นใช้มือขวาจับช้อน มือซ้ายจับส้อม วางแก้วน้ำไว้ด้านขวามือ ก่อนจะลงมือรับประทานอาหารให้ผู้เอาวัสดุที่อยู่ในโต๊ะลงมือตักอาหารก่อน ในขณะที่รับประทานอาหารควรเคี้ยวช้า ๆ ไม่ส่งเสียงดัง ไม่มูมมาม ไม่คุยหรือหยอกล้อกันระหว่างรับประทานอาหาร และรับประทานอาหารให้หมดจาน

มารยาทในการแสดงกิริยาอาการ

การทักทาย

มารยาทของสังคมไทย การทักทายกันด้วยการแสดงความเคารพ เช่น การยกมือไหว้ ผู้อาวุโส และกล่าวคำว่าสวัสดี ผู้หญิงสวัสดีค่ะ ผู้ชายสวัสดีครับ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสังคมไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้

การสนทนา

ใช้ถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อย ไม่ควรสนทนาด้วยถ้อยคำที่ด่าทอเกินไป เพราะอาจรบกวนบุคคลอื่นได้ ใช้คำที่แสดงความเคารพต่อกัน เช่น ครับ ค่ะ เป็นต้น

การใช้คำพูด

ใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น

1. การใช้คำพูดสนทนากับพระภิกษุ ใช้คำสรรพนามเรียกท่านให้เหมาะสมกับคุณวุฒิและวัยวุฒิของท่าน เช่น หลวงตา หลวงพ่อ หลวงพี่ เป็นต้น และใช้คำพูดเรียกตนเองด้วยคำสุภาพ เช่น กระผม ดิฉัน หนู เป็นต้น
2. การใช้คำพูดกับผู้ใหญ่และผู้ที่มีความนับถือ ควรมีคำนำหน้านามแทนท่านเสมอ เช่น คุณพ่อ คุณแม่ คุณครู ซึ่งเป็นการให้เกียรติและแสดงความเคารพท่าน และใช้ถ้อยคำสุภาพเรียกตัวเอง เช่น กระผม ผม ดิฉัน ฉัน หนู เป็นต้น
3. การใช้ถ้อยคำกับเพื่อน พูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพต่อกันไม่ใช่ถ้อยคำที่หยาบคายหรือกระด้างต่อกัน ซึ่งเป็นการให้เกียรติกัน

ข้อมูล ข่าว และเหตุการณ์ประจำวัน

การดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เราจำเป็นจะต้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร และเหตุการณ์ประจำวันต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันมีความเจริญด้านเทคโนโลยีอย่างมาก ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ถึงแม้จะอยู่ห่างไกลกันจนมีคำกล่าวที่ว่า “โลกไร้พรมแดนด้านข้อมูลข่าวสาร”

ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง

ข่าว หมายถึง คำบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือเรื่องราว ที่สำคัญและน่าสนใจ

เหตุการณ์ หมายถึง เรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง อาจมีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญก็ได้

แหล่งข่าวและเหตุการณ์

แหล่งที่มาของข่าว ข้อมูลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันมีมากมายหลายทาง ดังนี้

ข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น

ข่าวและเหตุการณ์ที่พบเห็นเองในท้องถิ่น เช่น ข่าวฝนตก น้ำท่วม อาชญากรรม อุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น

ข่าวและเหตุการณ์ที่มาจาก การบอกเล่าของผู้อื่น

ข่าวและเหตุการณ์ที่มาจาก การบอกเล่าของผู้อื่น คือ มีผู้มาบอกให้ฟังถึงเรื่องราวต่าง ๆ เป็นการรับฟังมาอีกต่อหนึ่ง ผู้รับข่าวไม่ได้พบเห็นด้วยตนเอง เรียกว่าข่าวลือ ซึ่งอาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ได้ ควรตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนที่จะเชื่อ

ข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์

ข่าวที่ได้จากการฟังเสียงและดูภาพ ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะข่าวจากโทรทัศน์ที่เราได้เห็นทั้งภาพของข่าวและได้ฟังเสียงด้วย จึงทำให้เข้าใจข้อเท็จจริงของข่าวได้ชัดเจนขึ้น

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และเอกสาร

หนังสือพิมพ์ มุ่งเน้นการเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์ และเสนอเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ การศึกษา อาชีพ กีฬาและบันเทิง

วารสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลเนื้อหาที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ วารสารแต่ละฉบับประกอบด้วย บทความ ข้อเขียนทางวิชาการ จดหมายข่าว เกร็ดความรู้ มีเนื้อหาหลากหลายและ ผู้เขียนหลายคน วารสารมีทั้งที่เป็นวารสารวิชาการ และวารสารที่ให้ความเพลิดเพลินซึ่งเรียกว่า นิตยสาร

เอกสาร คือ กระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่ได้ถูกบันทึก หรือทำให้ปรากฏด้วยการเขียน พิมพ์ ถ่ายรูป บันทึก หรือวิธีอื่นใด ให้ปรากฏเป็นข้อมูล ข่าวสาร ตัวเลข แบบ แผนผัง หรือสัญลักษณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดความหมายเพื่อการสื่อสารเกิดความเข้าใจได้

ข่าวจากอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกันเป็นจำนวนมากครอบคลุมไปทั่วโลก โดยอาศัยการสร้างระบบสื่อสารโทรคมนาคมเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล จนเป็นสังคมเครือข่ายขนาดใหญ่

ข่าวจากอินเทอร์เน็ตมีที่มาจากแหล่งข่าวหลายแหล่ง เช่น

1. **เว็บไซต์** เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และมีข่าวหลากหลาย เช่น ข่าวด้านการศึกษา ของหน่วยงานต่าง ๆ การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ของร้านค้า ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
2. **อีเมล** เป็นแหล่งข้อมูลของบุคคลต่าง ๆ ที่มีรหัสส่วนตัวสามารถติดต่อส่งข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วผ่านทางคอมพิวเตอร์

ข่าวจากโทรศัพท์

โทรศัพท์เป็นแหล่งข้อมูลที่เราสามารถใช้ติดต่อสื่อสารถึงกันได้ด้วยการสนทนาพูดคุย หรือซักถามข้อมูลข่าวสารที่สนใจ นอกจากนี้เรายังสามารถรับข่าวที่เป็นข้อความสั้นๆ ที่เรียกว่า sms ได้อีกด้วย

จดหมายเหตุ

เป็นการบันทึกหรือการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยผู้บันทึกอาจจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือบุคคลทั่วไปก็ได้ จดหมายเหตุเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาของคนรุ่นหลัง

จดหมายเหตุส่วนมากจะเป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น จดหมายเหตุเหล่านี้ถูกจัดเก็บรักษาไว้อย่างดีในหอจดหมายเหตุ

หลักการเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

จากการที่มีข้อมูลหลายแหล่ง และจำนวนมากมาย จึงจำเป็นที่ผู้ใช้จะต้องเลือกใช้ข้อมูลให้ถูกต้องและให้เหมาะสม เพื่อป้องกันความผิดพลาด โดยมีหลักการดังนี้

1. เป็นข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนความจริง เป็นปัจจุบันทันสมัยมีความสมบูรณ์ของข้อมูลตามข้อเท็จจริงครบถ้วน
2. ศึกษาข้อมูลข่าวสารเรื่องเดียวกันจากหลายแหล่ง แล้วนำมาวิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และข่าวที่ได้รับต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ
3. เลือกใช้ข้อมูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เช่น ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา ข่าวสิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และผู้บริโภคข่าวสารได้
5. หลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งผลกระทบต่อจิตใจ เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวกันยายนโทเดียม ข่าวการสู้รบทำลายล้างกัน เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยมีจังหวัดละหนึ่งแห่ง ยกเว้นกรุงเทพมหานครซึ่งเป็น การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บทบาทหน้าที่ในการบริหารพัฒนาและแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบระดับตำบล ดังนี้

1. จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบล
2. ดูแลรักษาสถานที่สาธารณะ
3. กำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
4. สร้างสิ่งก่อสร้างสาธารณะในท้องถิ่น เช่น ถนน ทางเท้า เป็นต้น
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
6. สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล และราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดโดยเฉพาะ ประชาชนในพื้นที่ชนบทกับองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน
2. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน
4. การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
5. การพัฒนาการบริหารและการจัดการ
6. การฟื้นฟูวัฒนธรรมและส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น
7. การส่งเสริมการเกษตร
8. การสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพในครัวเรือน

เทศบาล

เทศบาลเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยตามหลักการกระจายอำนาจ กล่าวคือ ราชการบริหารส่วนกลาง กระจายอำนาจไปให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอิสระที่จะดำเนินการปกครองตนเองภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เป็นการปูพื้นฐานการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา เพราะเป็นการจำลองรูปแบบการปกครองประเทศมาใช้ ในท้องถิ่น เทศบาลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. เทศบาลตำบล คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 5,000 คน ขึ้นไป ทั้งมีรายได้ อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล หรือเป็นสุขาภิบาลเดิมมาก่อนการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล

2. เทศบาลเมือง คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

3. เทศบาลนคร คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้ อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

เมืองพัทยา

เมืองพัทยาเป็นเขตการปกครองพิเศษแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีระดับเทียบเท่า เทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีหาดทรายและชายทะเลซึ่งมีชื่อเสียงระดับนานาชาติ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 140 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลทางทิศตะวันออกของอ่าวไทย โดยแบ่งส่วนภายในของเมืองเป็น 4 ส่วน ได้แก่ พัทยาเหนือ พัทยากลาง พัทยาใต้ และหาดจอมเทียน

กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นเขตการปกครองพิเศษของประเทศไทย มีได้มีสถานะเป็นจังหวัด คำว่า กรุงเทพมหานคร นั้นยังใช้เรียกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครอีกด้วย ปัจจุบัน กรุงเทพมหานครมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาพื้นที่ในเขต กรุงเทพมหานครให้มีความเจริญก้าวหน้า

บทบาทหน้าที่ของรัฐบาล

รัฐบาลไทยเป็นรัฐบาลของราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นรัฐบาลเดี่ยวรัฐบาลไทยมีบทบาทขึ้น อย่างชัดเจนในสมัยรัฐบาลชาติ อันสถาปนาขึ้นครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังทรงผนวดินแดนและอาณาจักรภายใต้ปกครองของอาณาจักรสยามขึ้นเป็นสยามประเทศ รัฐบาลไทยผ่านการเปลี่ยนแปลงจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยปัจจุบันรัฐบาลไทย แบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

รัฐสภาเป็นสถาบันที่พระมหากษัตริย์ไทยพระราชทานอำนาจให้เป็นผู้ออกกฎหมายสำหรับการปกครองและการบริหารประเทศ เป็นองค์กรบริหารอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐสภาไทยเป็นแบบระบบสองสภา ประกอบด้วย วุฒิสภา จำนวน 250 คน และสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน มีสมาชิกรัฐสภารวมทั้งสิ้น 750 คน ใช้อาคารรัฐสภาเป็นที่ประชุม

ฝ่ายบริหาร

นายกรัฐมนตรีคือนำของรัฐบาล ประธานของคณะรัฐมนตรี และประธานแห่งอำนาจฝ่ายบริหาร มาจากการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากนั้นจึงมีการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ไทย นายกรัฐมนตรี มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนมีอำนาจเสนอต่อพระมหากษัตริย์ให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร การกราบบังคมทูลเสนอชื่อหรือปลดรัฐมนตรีเป็นตัวแทนของประเทศไทยในการเดินทางไปยังต่างประเทศ และเป็นผู้แถลงการณ์หลักของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีสามารถพ้นจากตำแหน่งได้จากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยการเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ฝ่ายตุลาการ

ศาลไทยเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาทุกระดับ จำต้องได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ไทย ศาลปฏิบัติกรในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลไทยมี 4 ประเภท ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร อำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ คือ ให้ความยุติธรรมในการพิพากษาคดีเพื่อรักษาระเบียบ กติกา ความสงบเรียบร้อยของสังคมตามบทบัญญัติของกฎหมาย

นอกจากการบริหารงานของรัฐบาล นายกรัฐมนตรียังเป็นผู้กำกับดูแลคณะรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารราชการงานของแต่ละกระทรวงเพื่อพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาของประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและการใช้สิทธิเลือกตั้ง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชนประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิตซึ่งยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันและอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน

วิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง แนวทางการดำรงชีวิตประจำวันและการดำรงตนในสังคมของประชาชนในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย มีแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันที่เหมาะสม การที่ประชาชนนำเอาหลักการและความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยมาประพฤติปฏิบัติตนทั้งในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเจริญของชุมชน และการดำรงชีพของคนในสังคมที่ดีขึ้น

แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ด้านสังคม

1. การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า
4. ตัดสินใจโดยการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
5. เคารพกฎระเบียบของสังคม
6. มีจิตสาธารณะ คือ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และ รักษาสาธารณสมบัติ

ด้านเศรษฐกิจ

1. รู้จักประหยัดและอดออมในครอบครัว
2. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ
3. พัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า
4. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. สร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์

ต่อสังคมไทยและสังคมโลก

6. เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นอุดมการณ์ที่ดี ต่อชาติเป็นสำคัญ

ด้านการเมืองการปกครอง

1. เคารพกฎหมาย
2. รับฟังความคิดเห็นของทุกคนและมีความอดทนต่อการขัดแย้ง
3. ยอมรับเหตุผลที่ดีกว่า
4. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
5. กล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่ สมาชิก

ผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภา

6. ทำงานอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา

กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

1. การส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

การส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น สามารถทำได้โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

- 1.1 การหาวิธีการเลือกตั้งที่ถูกต้องให้ประชาชนได้ดูเป็นแบบอย่าง
- 1.2 การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ
- 1.3 การสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ความรู้ของประชาธิปไตยที่ถูกต้องกับประชาชน

2. การส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประเทศ

การส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับประเทศ สามารถทำได้โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ความรู้เรื่องหลักการของประชาธิปไตยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

การจัดการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการปลูกฝังความรู้เรื่อง ประชาธิปไตยแก่นักเรียนและเยาวชนที่อยู่ในระบบโรงเรียน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

ผู้ปกครองของนักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ กติกา การเลือกตั้งดังนี้

1. สนใจ ติดตามข่าวสารด้านการเมือง
2. ติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง
3. สนับสนุนผู้สมัครและนักการเมืองที่ดี
4. ต่อต้านนักการเมืองที่ไม่ดี
5. ให้ความร่วมมือกับทางราชการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี
6. คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ส่วนรวม
7. ศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน
8. เสนอปัญหาให้หน่วยงานแก้ไข
9. ชุมนุมคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
10. ปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนมิให้ถูกละเมิด
11. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง

การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทย

ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศแต่ในสภาพสังคมปัจจุบันย่อมเป็นไปได้ที่ประชาชนทุกคนจะทำหน้าที่ปกครองประเทศพร้อม ๆ กันจึงมีความจำเป็นต้องเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน และประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้แทนซึ่งใช้อำนาจแทนตนได้โดยเลือกผู้ที่ตนเห็นว่าสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมตามแนวทางที่ตนต้องการโดยพิจารณาจากนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคของผู้สมัคร

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ก่อนที่จะไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง เราควรตรวจสอบก่อนว่าเรามีคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลที่มีสัญชาติไทย โดยการเปลี่ยนแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง
3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง
4. ไม่เป็นผู้วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
5. ไม่เป็นพระภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช
6. ไม่เป็นผู้ต้องคุมขังอยู่โดยหมายศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
7. ไม่อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของชาวไทยที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดไว้ว่า "บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดย ไม่แจ้งเหตุอันควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ" เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออก ซึ่งความต้องการของประชาชนที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการตัดสินใจของผู้นำในทางการเมือง การเลือกตั้งจึงถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญยิ่งที่ต้องปฏิบัติ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการจัดทำภารกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไรและวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553 : 249) สำลี รักสุทธี (2553 : 46) ภาวิตา ปัญญา (2560 : 32) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า คือการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมไว้อย่างเป็นระบบเป็นลายลักษณ์อักษร ระบุวิธีการใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล โดยจัดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้/สติปัญญา เจตคติ และทักษะไปในทิศทางที่นำพึงพอใจ

ส่วนแนวคิดของรุจิรี ภูสาระ (2553 : 159) และอนงค์ศิริ วิชาลัย (2556 : 297) ได้ให้ความหมายของ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดคล้องกันว่า หมายถึง เครื่องมือแนวทางการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยการวางแผนเตรียมการล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง โดยกำหนดสาระสำคัญ มาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนสื่อตลอดจนการวัดและประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบันทึกหลังการสอน ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไขในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครั้งต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ครูผู้สอนวางแผนหรือเตรียมการไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน อาจเป็นรายคาบหรือรายชั่วโมง ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม สื่อการเรียน การวัดและประเมินผลและมีบันทึกผลการสอน การแก้ไขปรับปรุงพัฒนาครั้งต่อไปจากปัญหาอุปสรรคที่ได้พบ

ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสำคัญมาก ถ้าผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดหมายปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง การวางแผนการสอนจึงมีความสำคัญมาก ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2550 : 58) และณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรืองและคณะ (2551 : 53) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีดังนี้

1. เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน สำหรับประกอบการประเมินเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะครูให้สูงขึ้น
2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษา
3. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอน (จัดการเรียนรู้) แทนได้

4. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเฝ้าศึกษาหาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตร วิธีจัดการเรียนรู้ จะจัดหาและใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล

5. ช่วยให้ครูผู้สอนทราบว่าการสอนของตนได้เดินไปในทิศทางใด หรือทราบว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีใด สอนทำไม สอนอย่างไร จะใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อะไร และจะวัดและประเมินผลอย่างไร

6. ช่วยให้ครูผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ทำได้ล่วงหน้าด้วยตนเอง และทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย

7. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา

สำหรับปราวณี บุญชุ่ม (2551 : 39) และวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2553 : 2) ได้มีความเห็นสอดคล้องกันและ กล่าวว่า แผนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญของครูผู้สอนที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครู และผู้ที่ทำการสอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร ผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษา นวัตกรรม การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน สภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรท้องถิ่น

2. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนต่อไป

3. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเรียนการสอน

4. มีการเลือกใช้สื่อ การวัดผลประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น

5. มีการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอนการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอน โดยผสมผสานประยุกต์ใช้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

จากความสำคัญที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญถือเป็นหัวใจของการนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของหลักสูตร และการที่ครูได้วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าจะทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายในกิจกรรมการเรียนรู้ และช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

สุวิทย์ มูลคำ (2550 : 59) กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. กำหนดสื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน (จะใช้สื่อ อุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้อะไร ช่วยบ้างและจะใช้อย่างไร)

2. กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลไว้ชัดเจน (จะใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลใด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้)

3. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ชัดเจน และนำผลไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง (ระบุบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องทำอะไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผล)

4. ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่

5. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ และนำไปใช้ในชีวิตจริงกับการเรียนในเรื่องต่อไป

6. มีการบูรณาการแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะสะท้อนให้เห็นการบูรณาการแบบองค์รวมของเนื้อหาสาระความรู้และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

7. แปลความได้ตรงกัน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เขียนจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกันเขียนให้อ่านเข้าใจง่ายกรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจและใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ (ในกรณีที่มีปัญหาเมื่อมีการนำไปใช้หรือไม่สามารถกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนนั้นได้ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้)

ส่วนแนวคิดของสมนึก ภัททิยธนี (2551 : 5) และวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553 : 320) ได้กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. วัดผล โดยคำนึงถึงเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและช่วงที่จะทำการวัด (วัดก่อนเรียน ระหว่างเรียน หรือหลังเรียน) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบทุกกระยะว่าการสอนของครูผู้สอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

2. เนื้อหา ต้องเขียนเป็นรายคาบหรือชั่วโมงตามตารางสอน โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่อยู่ในโครงสร้างการสอน และเขียนเฉพาะเนื้อหาสาระที่สำคัญถูกต้องตามหลักวิชา พอสังเขป (ไม่ควรบันทึกแผนการสอนอย่างละเอียดมาก ๆ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย) ควรให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนและเวลา

3. สื่อที่ใช้ควรเลือกใช้สื่อหรือจัดทำให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยยึดหลักที่ว่า สื่อดังกล่าวต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย

4. ความคิดรวบยอด (Concept) หรือ สรุปหลักการสำคัญ ต้องเขียนให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ส่วนนี้ถือว่าเป็นหัวใจของเรื่อง ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถเขียนความคิดรวบยอดได้อย่างมีคุณภาพ

5. กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ควรเขียนตามลำดับขั้นตอน ที่คาดว่าจะสอนจริง ๆ โดยยึดเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

6. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ต้องเขียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับความคิดรวบยอดมิใช่เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามอำเภอใจ หรือสอดคล้องเฉพาะเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้นเพราะถ้าเป็นเช่นนี้ จะได้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่เป็นเพียงพื้นฐาน หรือเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ความจำเท่านั้น สมรรถนะหรือความสามารถของนักเรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

ส่วนความคิดเห็นของสำลี รักสุทธี (2553 : 100) กล่าวสนับสนุนว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทของผู้ออกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเองเป็นแผนที่นำไปใช้ได้จริง

2. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือให้มากที่สุดโดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย

3. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลียงการใช้วัสดุ อุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

4. สอดคล้องและเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมด้วยสื่อที่เหมาะสม จึงเน้นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีและต้องเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร เป็นแนวทางให้ผู้สอนอย่างชัดเจน มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน เข้าใจง่าย และนำไปใช้สอนได้จริง นักเรียนเกิดทักษะจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 62 - 63) วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553 : 80) และอนงค์ศิริ วิชาลัย (2556 : 298-304) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ลำดับของแผน ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ชื่อสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน จำนวนชั่วโมง ระดับชั้น

2. มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ที่นำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ ซึ่งอาจมาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดบางตัวอาจต้องฝึกซ้ำเพื่อให้เกิดความชำนาญ

จึงสามารถ อยู่ในหน่วยการเรียนรู้มากกว่าหนึ่งหน่วยการเรียนรู้ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด

3. สำคัญ ความคิดรวบยอดได้จากการวิเคราะห์แก่นความรู้แต่ละมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รวมถึงสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จุดเน้นของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลจากการนำมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน วิเคราะห์ได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นผลจากการนำมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจน สอดคล้องกับทักษะกระบวนการตามธรรมชาติวิชา

6. สาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้แกนกลาง และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (ถ้ามี)

7. จุดประสงค์ในการเรียนรู้ พิจารณาจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดยจะต้องให้มีความครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตรและมีความชัดเจนที่บ่งบอกถึงการกระทำของนักเรียนที่สามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์ หลักสูตรที่กำหนดสอดคล้องกับระยะเวลาในการเรียนการสอน มีความเป็นไปได้

8. ชิ้นงาน ภาระงานที่กำหนด ต้องสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนจากการใช้ความรู้ และทักษะที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้

9. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการนำเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่การสร้าง ชิ้นงาน ภาระงาน เกิดทักษะ และความสามารถตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กระบวนการตามธรรมชาติวิชา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

10. สื่อการเรียนการสอน พิจารณาได้จากสื่อที่ครูจัดทำขึ้นเองโดยจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับเรื่องที่สอน ระหว่างสื่อและกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความน่าสนใจช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาและใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

11. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลตลอดจนเกณฑ์การประเมินต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่กำหนด

ในหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนและผู้เรียนควรร่วมกันสร้างเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน หรือ การปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพผู้เรียน

12. บันทึกผลการจัดการเรียนรู้หรือบันทึกผลหลังการสอน เป็นการบันทึกข้อมูลหลังจากที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว ดำเนินการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุง พัฒนาทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นการบันทึกผลของครูผู้สอนหลังการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ควรระบุผลตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อ การปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ดังนั้น จากองค์ประกอบของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นของนักการศึกษา หลายท่าน จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบของ แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียน ตามแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว

2. สารการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาที่จัดกิจกรรมและต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตาม แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว

3. สารสำคัญ เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องหนึ่งที่ต้องการให้เกิดกับ นักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว

4. กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็นการเสนอขั้นตอนหรือกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียน การสอนที่กำหนดในแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อการเรียนรู้วัสดุอุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดในแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การวัดและการประเมินผล เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผลว่า นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนการสอนแยกประเมินเป็นประเมิน ก่อนสอนขณะที่สอน และประเมินหลังสอน

7. กิจกรรมเสนอแนะของผู้บริหาร เป็นการตรวจแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ เสนอแนะ หลังจากที่ได้ตรวจความถูกต้อง รวมทั้งการกำหนดรายละเอียด ในหัวข้อต่าง ๆ

8. บันทึกผลหลังสอน เป็นการบันทึกผลของผู้สอนซึ่งบันทึกหลังจาก ได้นำแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้สอนแล้ว เพื่อนำแผนไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียน การสอนในคราวต่อไป ประกอบด้วย 3 หัวข้อ คือ

8.1 ผลการเรียนรู้ ถือว่าเป็นการบันทึกผลการเรียนด้านปริมาณและคุณภาพทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยและกระบวนการ ซึ่งได้กำหนดขึ้นในกิจกรรมการเรียนการสอน และขั้นประเมินผล

8.2 ปัญหาและอุปสรรค เป็นการบันทึกถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะที่สอน ก่อนสอนและหลังทำการสอน

8.3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเรียน การสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่หลักสูตรกำหนด

9. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมบันทึกเพิ่มเติมของครูผู้สอนหลังจากที่ได้นำแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้บังคับบัญชาตรวจ เพื่อปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนนำไป ใช้สอน

ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

นิคม ชมพุลวง (2550 : 180-181) และระวีวรรณ ศรีครามครัน (2552 : 193) กล่าวถึง ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเอง ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา

2. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่าง มีหลักการที่ถูกต้อง

3. เป็นผลงานวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้

4. ช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้มาสอนแทนในกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

รุจิร ภูสาระ (2553 : 158) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

2. ครูรู้วัตถุประสงค์ของการสอน

3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ

4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประโยชน์ คือ ช่วยให้ครูผู้สอนมีคู่มือ ครูที่ทำขึ้นเองทำให้รู้วัตถุประสงค์ของการสอน สามารถ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ และสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตรง ตามเจตนาของหลักสูตร ถ้าครูผู้สอนไม่ได้สอน ครูที่มาสอนแทนสามารถสอนแทนได้และยังเป็น เอกสารทางวิชาการที่สำคัญที่ครูผู้สอนสามารถ นำไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่วงการศึกษ เป็นตัวอย่าง แก่ผู้อื่นได้

เอกสารประกอบการเรียนและประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียน

ความหมายของเอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียนแต่เดิมเคยใช้ชื่อว่า เอกสารประกอบการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงนิยมเรียกว่า เอกสารประกอบการเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกว่าคำว่า เอกสารประกอบการสอน และมีผู้ให้ความหมายของเอกสารประกอบการเรียนดังกล่าวไว้ ดังนี้

สมบัติ ท้ายเรือคำ (2551 : 6) และทิศนา แคมมณี (2552 : 24) ได้ให้ความหมายของเอกสารประกอบการเรียน หรือเอกสาร การสอน คือ เอกสารที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ประกอบการเรียนตามหลักสูตร เอกสาร ประกอบการสอนเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการจัดการเรียน การสอน เป็นการนำเนื้อหาสาระของรายวิชา มาเรียงลำดับอย่างต่อเนื่อง เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นไว้บริการ แก่ผู้เรียนหรือให้ยืมเรียน

ส่วนแนวคิดของวิเชียร เกษประทุม (2552 : 2) และชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2554 : 3) ให้ความหมายว่า เอกสารประกอบการเรียนเป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติและทักษะไปสู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาล่าเรียนของเยาวชน ด้วยการช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์อาจจะเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือ หลายๆ สิ่งรวมกันหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอน เช่น บทความหนังสืออ่านประกอบสำหรับ ครูผู้สอนใช้สอน

จากความหมายของเอกสารประกอบการเรียนของนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงสรุปได้ว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอน คือ เอกสารต่างๆ ที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน หรือหนังสือที่มีสาระอ้างอิงหลักสูตรให้นักเรียนอ่านเพิ่มเติมด้วยตนเองตามวัยและ ความสามารถในการอ่าน หรือเป็นหนังสือที่ใช้ในการค้นคว้าประกอบการเรียนของนักเรียนในวิชาใด วิชาหนึ่ง ควรมี หัวข้อเรื่องหรือเป็นสื่อบริการครู นักเรียนหรือให้ยืมเรียน จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

จุดมุ่งหมายของการจัดทำเอกสารประกอบการเรียน

กิตานันท์ มลิทอง (2551 : 112) และสมบัติ ท้ายเรือคำ (2551 : 38 - 39) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของเอกสารประกอบการเรียน ดังนี้

1. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน การให้เด็กทำเอกสารประกอบการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ที่วิธีหนึ่ง

2. เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะเป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วย ลดภาระของครูได้มาก เพราะเอกสารประกอบการเรียนเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ

3. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง โดยการนำเสนอรูปแบบ ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม

4. เอกสารประกอบการเรียนที่ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้หลังจากบทเรียนในแต่ละครั้ง

5. เอกสารประกอบการเรียนที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นแนวทางและทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป

6. สะดวกในการแก้ไขและปรับปรุงเนื้อหาใหม่

7. เหมาะสำหรับการอ้างอิงหรือทบทวน

สำหรับความคิดเห็นของสนธิ สัตโยภาส (2553 : 22) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของเอกสารประกอบการเรียนไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจ
2. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมหรือทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง
3. ลดภาระการสอน ทำให้ครูมีเวลาพบเด็กเป็นรายบุคคล
4. แก้ปัญหาการขาดแคลนครู หรือครูไม่ครบชั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาความรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอันก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการพัฒนาคุณภาพการสอนของครูและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

ลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนที่ดี

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของเอกสารประกอบการเรียนไว้ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส และพรพรด เจนสุวรรณ (2550 : 23) กล่าวว่า ลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนที่ดีและมีคุณภาพนั้นมีลักษณะ ดังนี้

1. มีบทสรุปที่ดีมีความกระชับรัดกุม
2. มีความคิดสร้างสรรค์
3. มีความชัดเจนและอธิบายขยายความคิดรวบยอด สามารถสื่อความหมายได้ดีอาจมีภาพ แผนภูมิ ตาราง ประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ
4. มีความทันสมัยของเนื้อหาสาระครบถ้วน
5. มีความถูกต้องตามหลักวิชาการของศาสตร์ในสาขาวิชานั้นๆ

สุรชัย บุญญานุกสิทธ์ (2554 : 5) กล่าวถึงลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนที่ดี ดังนี้

1. เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถแก้ปัญหาได้ มีความเชื่อถือสูง มีผลพิสูจน์เชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง
 2. ควรจัดทำเป็นเอกสารรวมเล่มในกรณีที่มีหลายจุดประสงค์หรือทั้งรายวิชา ซึ่งจะต้องมีการเรียบเรียงส่วนต่าง ๆ ในเล่มอย่างเป็นระบบ
 3. สามารถประเมินประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดตั้งแต่ 80/80 ขึ้นไป
 4. ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น
 5. สามารถนำไปใช้ได้ ตามแผนการสอนที่วางไว้และประเมินคุณภาพของเอกสารได้ หรือสามารถให้ผู้อื่นนำไปใช้ได้
 6. มีความเชื่อถือได้สูง ในกรณีที่เรียบเรียงเนื้อหาจากหลายแหล่ง ควรมีการอ้างอิง (เชิงอรรถและบรรณานุกรม) ปรากฏท้ายเอกสารเล่มนั้น ๆ ด้วย
 7. สามารถใช้ศึกษาได้ด้วยตนเองและใช้จัดสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้
 8. ควรครอบคลุมจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและวิธีวัดผล ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรรายวิชาใดวิชาหนึ่ง
 9. เป็นเอกสารที่จัดพิมพ์ที่มีรูปแบบแน่นอนที่ใช้แทนตำราหรือแบบเรียนก็ได้
- ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนที่ดีจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาใช้เพื่อปรับปรุง แก้ไขให้เอกสารประกอบการเรียนมีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

จิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เอกสารประกอบการเรียน

หลักการเบื้องต้นทางจิตวิทยาที่นำมาเป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนกับเอกสารประกอบการเรียนนั้น มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เป็นพื้นฐานของเอกสารประกอบการเรียน ดังนี้

สุวรี ศิวะแพทย์ (2551 : 12) กล่าวถึง จิตวิทยาการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในเอกสารประกอบการเรียน ดังนี้

1. การเรียนจะกระทำเมื่อคนต้องการที่จะเรียน เมื่อเรียนถึงหน้าการเรียนรู้ใดจะหยุดก็ได้ สะดวกหรือพร้อมถึงมาเรียนใหม่
2. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Action Learning) ทำให้เข้าใจได้ดีและมีความคงทนในการจำได้ดี
4. เป็นการยอมรับของนักเรียนที่จะเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นการนำเอาความแตกต่างแต่ละบุคคลเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน

5. เป็นการประเมินผลการเรียนของตนเองไปด้วย ทำให้รู้ความก้าวหน้าของการเรียนของตนเองเป็นการสร้างแรงจูงใจ

6. การดำเนินการสร้างเอกสารประกอบการเรียนสำหรับการเรียนนั้น หน้าแรก ๆ นักเรียนมักทำเรื่องผิดได้น้อย ส่วนมากจะทำถูก ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเองเป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างหนึ่ง

7. การตอบสนอง นักเรียนต้องทำการตอบสนองมาก ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner คือ Operant Conditioning นักเรียนมีการตอบสนองมากเท่ากับจำนวนหน้า แต่ละหน่วยการเรียน ในเรื่องนั้น ๆ ในเอกสารประกอบการเรียน

8. การเสริมแรง (Reinforcement) เพราะว่าเมื่อกระทำไปแล้วรู้ผลทันทีว่าถูกหรือผิด

9. การเกิดขึ้นพร้อมกันหรือใกล้เคียงกันของสิ่งเร้ากับการตอบสนองหรือเรียกว่า Contiguity ซึ่งเป็นหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของ Guthrie โดยสนองสิ่งเร้าเป็นกรอบเล็ก ๆ ตัวนักเรียนทำการตอบสนองทันที

ทิสนา แคมมณี (2552 : 51-52) กล่าวถึง ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก (trial and error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ และได้สรุปกฎแห่งการเรียนรู้ (Law of Learning) ของธอร์นไดค์ ไว้ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้ง ด้านร่างกายและจิตใจ จำแนกออกเป็น 3 สภาพ ดังนี้

1.1 เมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจและเกิดการเรียนรู้

พร้อม → ได้กระทำ → พอใจ → เกิดการเรียนรู้

1.2 เมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำแล้วไม่ได้ทำทำให้ไม่เกิดความพอใจและไม่เกิดการเรียนรู้

พร้อม → ไม่ได้กระทำ → ไม่พึงพอใจ → ไม่เกิดการเรียนรู้

1.3 เมื่อบุคคลไม่พร้อม

ไม่พร้อม → ไม่พึงพอใจ → ไม่เกิดการเรียนรู้

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้ จำแนกเป็น

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Use) หมายถึง เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้บ่อย ๆ ก็จะทำให้ความรู้ยังคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disuse) หมายถึง เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วแต่ไม่ได้ นำเอาความรู้ไปใช้ อาจทำให้ความรู้นั้นลึบเลือนไปได้

3. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจจะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้น การได้รับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการเบื้องต้นทางจิตวิทยาและทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ ดังที่นักจิตวิทยากล่าวมาแล้วข้างต้นมาเป็นพื้นฐานในการสร้างเอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพของจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการสร้างเอกสารประกอบการเรียน

สุวิทย์ มูลคำ (2551 : 44) และจินตนา ไบกาชุยี (2552 : 23) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตเอกสารประกอบการเรียนจะเหมือนกับ ขั้นตอนการผลิตสื่อและนวัตกรรมการเรียนทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากการเรียน ซึ่งอาจได้มาจาก
 - 1.1 การสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำการเรียนการสอน
 - 1.2 การบันทึกปัญหาและข้อผิดพลาดระหว่างการเรียนการสอน
 - 1.3 การศึกษาและวิเคราะห์ผลการเรียนของผู้เรียน
2. ศึกษารายละเอียดในหลักสูตรสถานศึกษาหนังสือเรียน เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระและผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง หรือจุดประสงค์และกิจกรรมที่เป็นปัญหา
3. เลือกรูปแบบที่เหมาะสมแบ่งเป็นบท เป็นตอน หรือเป็นเรื่อง เพื่อแก้ปัญหาที่พบ
4. ศึกษารูปแบบของการเขียนเอกสารประกอบการเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ และกำหนดส่วนประกอบ ภายในของเอกสารประกอบการเรียนที่สามารถช่วยเสริมความรู้นอกเหนือจากหนังสือเรียน
5. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมากำหนดเป็นจุดประสงค์ เนื้อหา วิธีการ และสื่อประกอบเอกสารในแต่ละบทหรือแต่ละตอนตลอดจนรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แหล่งความรู้ในท้องถิ่นอื่นๆ
6. เขียนเนื้อหาในแต่ละตอน รวมทั้งภาพประกอบแผนภูมิ และข้อทดสอบให้ สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
7. ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
8. นำไปทดลองใช้ในห้องเรียน และเก็บบันทึกผลการใช้

9. นำผลที่ได้มาใช้พิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง (อาจทดลองใช้มากกว่า 1 ครั้ง เพื่อปรับปรุงเอกสารประกอบการเรียนให้สมบูรณ์ และมีคุณภาพมากที่สุด)

10. นำไปใช้จริงเพื่อแก้ปัญหาที่พบจากข้อ 1

ในทำนองเดียวกันกับ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2553 : 110-114) และประภาพรณ เส็งวงศ์ (2553 : 145-146) กล่าวถึงแนวทางการเขียนเอกสารประกอบ การเรียนการสอนในแต่ละข้อจะสรุปเป็นสังเขปได้ ดังนี้

1. ปกนอก ควรบอกประเภทของนวัตกรรม คือ เอกสารประกอบการเรียนแล้ว ตามด้วยวิชา ชั้น และชื่อเรื่อง ชื่อผู้จัดทำตำแหน่ง ชื่อโรงเรียน สังกัดตามลำดับ และอาจมีภาพประกอบ เพื่อให้ดูสวยงามเพิ่มความสนใจ ได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา

2. ปกใน มีเนื้อหาเช่นเดียวกับปกนอก

3. คำนำ ควรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการจัดทำ ส่วนประกอบมีอะไรบ้าง มีประโยชน์แก่ใคร ขอขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลือ

4. สารบัญ เป็นการแสดงโครงสร้าง ว่าอยู่หน้าใด

5. คำชี้แจง หรือคำแนะนำการใช้ เป็นการบอกกล่าวให้ผู้สอนและผู้เรียนได้เตรียมการก่อนนำเอกสารประกอบการเรียนการสอนไปใช้ รวมทั้งเสนอแนะขั้นตอนการนำไปใช้ ตามลำดับ และแสดงถึงความต่อเนื่องของเอกสารที่จะต้องสัมพันธ์ หรือเชื่อมโยงกับการเรียนการสอน โดยทั่วไป

6. ชื่อบท หรือชื่อเรื่อง ควรตั้งชื่อบทหรือชื่อเรื่องให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดในเล่ม

7. หัวข้อเรื่องย่อย จะเป็นชื่อหัวข้อเนื้อหาที่จะเรียน โดยเรียงลำดับก่อนหลังตามเนื้อหาที่จะสอน

8. จุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงพฤติกรรมให้นำมาจากตัวชี้วัดชั้นปี สังเคราะห์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมสามารถวัด และประเมินผลได้อย่างครอบคลุม และชัดเจน

9. บทสรุป เป็นการสรุปเนื้อหา เพื่อประมวลความรู้ความคิดของผู้เรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

10. การเขียน เนื้อหาโดยละเอียด การเขียนเนื้อหาควรยึดหลักดังนี้

10.1 ศึกษาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

10.2 มีภาพประกอบ แผนภูมิ หรือตารางประกอบเนื้อหา

10.3 มีการอธิบายเพิ่มเติม ขยายความหรือยกตัวอย่างประกอบ

10.4 สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง และจุดประสงค์

10.5 ครบถ้วนตรงตามหัวข้อเรื่อง

10.6 ความถูกต้องทันสมัย ถูกต้องตามหลักทฤษฎีและหลักการเชื่อถือได้ ทันสมัย

ทันเหตุการณ์

10.7 การเรียงลำดับไม่สับสน เรียงตามความยากง่ายของเนื้อหา

11. การสร้างแบบฝึกหัด

แบบฝึกหัด เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องจากการศึกษา เนื้อหา เพราะการฝึกฝนหรือการฝึกหัดนั้น จะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และรู้ผลความก้าวหน้าของตนเอง ดังนั้นการสร้างแบบฝึกหรือแบบฝึกหัดจึงควรคำนึง หลักเกณฑ์ ดังนี้

11.1 การสร้างแบบฝึกหรือแบบฝึกหัด ควรมีรูปแบบที่น่าสนใจไม่ซ้ำซากเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

11.2 การรู้ผลการเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจใคร่รู้ใคร่ศึกษาต่อไป

11.3 การฝึกฝนที่จะได้ผลแบบฝึกหัดนั้นต้องสอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหา

11.4 การฝึกหลังจากการเรียนรู้ขั้นแรกเป็นระยะๆ จะได้ผลดี

11.5 การฝึกปฏิบัติจะช่วยทรงความรู้เดิมและเพิ่มพูนทักษะได้เป็นอย่างดี

11.6 การรักษาความรู้ ต้องมีโอกาฝึกฝนและทบทวนความรู้เดิมจึงคงรูปอยู่ได้

11.7 ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ใหม่ โดยการทำแบบฝึกหัดบ่อย

12. ข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ควรมีปริมาณพอเหมาะ มีความยากง่ายพอดีเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาในตอนนั้นๆ และควรสลับตัวเลือกเมื่อใช้เป็นข้อทดสอบหลังเรียน

13. บรรณานุกรม ควรเขียนเฉพาะเอกสารที่นำมาศึกษาและค้นคว้าในแต่ละเรื่องโดยให้ถูกหลักตามพจนานุกรม

14. ภาคผนวก ควรประกอบด้วยเฉลยข้อทดสอบหรือแบบฝึกหัด

15. นำเอกสารประกอบการเรียนนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง

16. จัดพิมพ์หรืออัดสำเนาเอกสารประกอบการเรียนเพื่อให้นักเรียนใช้ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เอกสารประกอบการเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อฝึกฝนและพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่นักเรียนจนเกิดความเข้าใจโดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างเอกสารประกอบการเรียน ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ควรวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของเอกสารประกอบการเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างเอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 เพื่อนำมาเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อให้ได้เอกสารประกอบการเรียนที่สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของเอกสารประกอบการเรียน

วิมลมาศ บัณฑิต (2553 : 16-17) และเนาวรัตน์ ยาละ (2554 : 26-27) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเอกสารประกอบการเรียน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.1 กระตุ้นความสนใจในการเรียน อีกทั้งยังช่วยฝึกนิสัยให้ผู้เรียน มีความซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในตนเอง

1.2 ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในโรงเรียนก็สามารถศึกษาหาความรู้ได้

1.3 ผู้เรียนสามารถใช้เอกสารประกอบการเรียนทบทวนความรู้ หรือก่อให้เกิด ความเพลิดเพลินในการศึกษา

1.4 ผู้เรียนที่ขาดเรียนมีโอกาสช่วยตนเอง ให้สามารถเรียนทันผู้อื่น เสริมความรู้ ให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.5 ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเองมากขึ้น เพราะทราบ ความก้าวหน้า ตลอดเวลา สามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้

1.6 ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง ตามความสามารถของตนคล้ายกับการเรียน กับครูตัวต่อตัว และเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ในแบบเรียนไม่มี

2. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

ใช้เป็นคู่มือการสอนซึ่งใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับการสอนวิธีอื่น ๆ ได้ อาทิ การสอนเป็นคณะ (team teaching) การสอนเป็นกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ที่ผู้เรียนมีความสามารถ แตกต่างกันไป หรือ อาจใช้สอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนอ่อน เปิดโอกาสให้ครูค้นคว้าเพิ่มเติม องค์ประกอบต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

3. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร

ด้านประโยชน์ต่อผู้บริหาร ได้แก่ การช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนเล็ก ๆ ในชนบทที่มี จำนวนผู้เรียนน้อย จนไม่สามารถ จัดเป็นห้องเรียน จัดครูให้ได้ หรือสนองความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่มีผู้เรียนเลือกเรียนบาง รายวิชาน้อยเกินไป ทำให้สามารถเพิ่มรายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียน ได้มากวิชา โดยให้ผู้เรียนศึกษา ด้วยตนเอง จากเอกสารประกอบการเรียนแบบหน่วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เอกสารประกอบการเรียนมีประโยชน์ในการเป็นคู่มือครูเพื่อ พัฒนาการสอนของครูและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้มี ประสิทธิภาพ และนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป็นประโยชน์ต่อปัญหาด้านบุคลากร ขาดแคลน หรือ ครูไม่ครบชั้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แก้ปัญหาดังกล่าวได้ลุล่วงไปด้วยดี

ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน

ความหมายของประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 121) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเปล่าหรือความสูญเสียทรัพยากรต่าง ๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัสดุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพเป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2554 : 525-527) ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพไว้ว่า หมายถึง เพื่อหาประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Developmental Testing to find the efficiency” ซึ่งได้มาจากการตรวจสอบ คุณภาพของการดำเนินการผลิตสื่อ ครอบคลุมการนำสื่อการสอนไปทดลองใช้เบื้องต้นเพื่อรวบรวม ข้อดีข้อเสีย และปรับปรุง แล้วนำไปทดลองเรียน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายก่อนที่จะผลิตออกมาใช้จริง

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 667) ได้ระบุว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ ทำให้เกิดผลดีกว่าเดิม โดยการใช้ทรัพยากรคุ้มค่าหรือจากการทดสอบ ทดลองใช้สื่อจนเกิดคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนไว้ดังนี้

นพพร ธนะชัยพันธ์ (2552 : 279-280) ได้สรุปการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยใช้สูตร E_1/E_2 ตามหลักการเรียนแบบรอบรู้ของ Bloom ซึ่งได้ให้ความหมายของการเรียนรู้อย่างรอบรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พยายามปรับปรุงให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่าง บุคคล โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ทั้งระหว่างเรียน และเมื่อสิ้นสุด การเรียน โดยจัดให้มีการทดสอบหลังเรียน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้องมีความรู้ความสามารถ ในเนื้อหาวิชานั้นถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้มากที่สุด โดยเสนอเกณฑ์การรอบรู้ไว้ที่ 80% - 90% โดย E_1 และ E_2 แตกต่างกันไม่เกิน 5%

ประภาพรรณ เส็งวงศ์ (2553 : 97) ได้กล่าวเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิภาพของสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้อยู่โดยการวิเคราะห์คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด (E_1/E_2) ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิภาพของสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้อยู่ โดยการวิเคราะห์คะแนนใช้ สูตรการคำนวณ
2. ค่า E_1/E_2 ต้องไม่แตกต่างกันเกินร้อยละ 5
3. เกณฑ์ที่กำหนดด้านทักษะปฏิบัติ E_1/E_2 มีค่า 70/70 ขึ้นไป

4. เกณฑ์ที่กำหนดด้านความรู้ความจำ E_1/E_2 มีค่า 80/80 ขึ้นไป

พินิจ เนื่องภิรมย์ (2554 : 4) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เกณฑ์ E_1/E_2 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการเรียนการสอนวิธีการนี้เป็นการคาดหมายของผู้จัดทำ/นวัตกรครบถ้วนทุกชั้นตอนแล้วเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนในระหว่าง การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด (คะแนนผลการทดสอบในแต่ละกิจกรรมของ นวัตกรรมครบทุกกิจกรรม) จะมีค่าใกล้เคียงกับเปอร์เซ็นต์ของคะแนนหลังการดำเนินกิจกรรม ทุกกิจกรรมของผู้เรียน (ผลการทดสอบหลังการใช้นวัตกรรมนั้นๆ ทั้งชุดหมดแล้ว) โดยถือ ค่าแปรปรวน อยู่ในระหว่าง 2.50 - 5% นั่นคือเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 2 ชุด มีควรร แตกต่างกัน มากกว่า 5% แตกต่างกันไม่เกิน +5, -5) สำหรับกระบวนการหาประสิทธิภาพของ นวัตกรรมการเรียน การสอนด้วยวิธีการนี้ส่วนใหญ่เมื่อจัดทำพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ครูผู้จัดทำ พัฒนานวัตกรรมจะนำนวัตกรรมดังกล่าวไปให้ผู้เรียนที่ไม่เคยเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น (หน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนานวัตกรรมการเรียนนั้น ๆ) มาก่อนเป็นผู้ทดลองใช้นวัตกรรม แล้วนำผลการประเมิน ของผู้เรียนทั้ง 2 ชุด มาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดว่าเป็นไปตามที่คาดหมายหรือไม่ เพียงใด (ปกติแล้ว กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหา/องค์ความรู้เป็นความจำมักใช้เกณฑ์ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่เป็นทักษะ หรือเจตคติก็จะลดหลั่นลงไปทั้งนี้ล้วนขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของผู้จัดทำ/พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ เป็นประเด็นสำคัญ

การกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดควรกำหนดไว้ก่อนว่าในครั้งนี้จะให้มีมาตรฐาน หรือ เกณฑ์มาตรฐานเท่าใด โดยยึดเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

1. เนื้อหาวิชาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ ควรตั้งเกณฑ์ให้ต่ำลงมาเล็กน้อย คือ 70/70, 75/75 แต่อาจตั้งเกณฑ์สูงกว่านี้ก็ได้

2. เนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ ความจำ ควรตั้งเกณฑ์ให้สูงไว้ คือ 80/80, 85/85, 90/90

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 495-497) และเพ็ญศรี สร้อยเพชร (2550 : 86) ได้กล่าวถึง การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนไว้ว่า จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนน การทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการตรวจสอบหลังเรียน ของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 หรือประสิทธิภาพของ กระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ การที่จะ กำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนพิจารณาตามความพอใจ ปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ มักตั้งไว้ 80/80 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหา ที่เป็นทักษะ อาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ การยอมรับ ประสิทธิภาพของสื่อการเรียน ถือค่าความแปรปรวน 2.5% คือประสิทธิภาพของสื่อการเรียนไม่ควร ต่ำเกิน 2.5%

การทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ทดลองกับผู้เรียนแบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1-5 คน โดยใช้เด็กมีระดับความรู้ความสามารถอ่อน ปานกลางและเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. ทดลองแบบกลุ่มย่อย (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียนตั้งแต่ 6-10 คน คณะผู้เรียนเก่งและอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น
3. ทดลองภาคสนาม (1 : 100) เป็นการทดลองกับนักเรียนทั้งชั้น จำนวน 40-100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงแก้ไข ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ต่ำกว่าเกณฑ์ได้ไม่เกิน 2.5 % หากแตกต่างกันมากนัก ผู้สอนต้องกำหนดประสิทธิภาพสื่อการเรียนโดยยึดสภาพความเป็นจริงเป็นเกณฑ์

จากการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพต้องกำหนด เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสม ความสอดคล้องและกระบวนการใช้สื่อการสอนในแต่ละประเภทในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 และได้นำเอกสารประกอบการเรียนไปหาประสิทธิภาพ โดยการทดลอง 3 ครั้ง (แบบเดี่ยวแบบกลุ่มเล็ก และภาคสนาม) และการหาประสิทธิภาพ 3 ชั้น คือ ชั้น 1 : 1 เพื่อดูข้อผิดพลาดของการพิมพ์ โดยทั่วไปค่า E_1/E_2 จะต่ำกว่าชั้น 1 : 10 จะพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ค่า E_1/E_2 ที่ได้จะสูงกว่าชั้น 1 : 1 หลังจากนั้นจึงนำไปหาประสิทธิภาพ 1 : 100 เพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงเพื่อที่จะนำไปใช้ในชั้นเรียนต่อไป ค่า E_1/E_2 ที่ได้จะต้องใกล้เคียงหรือเท่ากับเกณฑ์ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5% และค่าห่างกันไม่เกิน 5% ก็ให้ ยอมรับได้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) เป็นสมรรถภาพทางสมองในด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากครู สำหรับความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สายหยุด เอียดสี (2551 : 17) เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2552 : 7) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางด้าน สติปัญญา (Cognitive Domain) ในการเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก็คือ ผลสำเร็จของการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ที่ประเมินเป็นระดับความสามารถและผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและทักษะต่างๆ ของแต่ละโรงเรียน ลักษณะของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ มีทั้งที่เป็นข้อเขียน และเป็นภาคปฏิบัติจริง

จ่านง พรายแยมแซ (2554 : 19) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลสำเร็จ ในเชิงวิทยาการที่ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งสมรรถภาพทางสติปัญญาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ปานใจ ไชยวรศิลป์ (2556 : 42) และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2557 : 71) ได้ให้ความหมายของ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ว่า หมายถึง ผลรวมของมวลประสบการณ์ที่ได้จากการสอนและการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ควรจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย 3 สิ่งคือ ความรู้ (พุทธิพิสัย) ทักษะ (ทักษะพิสัย) และความสามารถของสมองด้านต่าง ๆ ที่สามารถวัดได้ (จิตพิสัย)

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความรู้หรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนมีการวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ได้จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

รูปแบบของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาได้กล่าวถึงรูปแบบในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

สมนึก ภัททิยธนี (2551 : 78-82) และพิชิต ฤทธิ์จรรยา (2552 : 96) และราตรี นันทสุคนธ์ (2553 : 29-33) ได้แบ่งประเภทแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกๆ ไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐานกล่าวคือ มีมาตรฐานในการดำเนินการสอน วิธีการให้คะแนน และการแปลความหมายของคะแนน

2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเองหมายถึงแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน (Paper and Pencil Test) ซึ่งแบ่งออกได้อีก 2 ชนิด คือ

2.1 แบบทดสอบอัตนัย (Subjective or Essay Test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถาม หรือปัญหาให้ แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติ ได้อย่างเต็มที่ มี 2 แบบ คือ ข้อสอบแบบความเรียงให้นักเรียนตอบอย่างเสรี บรรยายตามความรู้และข้อคิดเห็นของแต่ละคน และข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ คำตอบที่ต้องการจะสั้นกะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์และพอสังเขป

2.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้นๆ (Objective Test or Short Answer) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ (Restricted RreposeType) ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบถูก-ผิด (True False)

แบบทดสอบ เติมคำ (Completion) แบบทดสอบ จับคู่ (Match) และแบบทดสอบเลือกตอบ (Multiple choices)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 2 รูปแบบ คือ แบบอัตนัยและปรนัย นิยมใช้นำมาวัดความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมที่ครูผู้สอนจะพิจารณาเลือกใช้แบบใด และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นของการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงพัฒนาการความสำเร็จของผู้เรียนภายหลังการเรียนการสอนนั้น สิ้นสุดลง การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพและได้ผลตามจุดมุ่งหมาย และในการวัดผลประเมินผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวัดโดยใช้แบบทดสอบ ก่อนเรียน หลังเรียน แบบฝึกหัดระหว่างเรียน โดยวัดด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนทุกแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ ทั้งแบบปรนัยทุกชนิดและแบบอัตนัยเขียนตอบแบบสั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความในรูปแบบของการเติมแผนผังความคิด แผนภูมิ ในนวัตกรรมทุกเล่ม

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้
สมนึก ภัททิยธนี (2551 : 160-180) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

1. การเตรียมการสอบ เนื่องจากการสอบ หรือการวัดผล เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และวิธีดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ต้องเริ่มตั้งแต่ก่อนเปิด ภาคเรียน การเตรียมการสอนถือเป็นเรื่องสำคัญของการวางแผนการเรียนการสอนและการสร้าง แบบทดสอบเปรียบได้กับพิมพ์เขียวของการสร้างอาคาร

2. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเขียนข้อสอบ การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การพิจารณาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของรายวิชาใด ๆ ว่าจะให้แก่นักเรียนเกิดพฤติกรรมอะไรและวัดผลอย่างไร มีส่วนสำคัญที่ต้องพิจารณา 2 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 จากคำอธิบายรายวิชา สรุปให้ได้ว่าแบ่งเป็นกี่บทและแต่ละบทมีจุดมุ่งหมายที่คาดหวังว่าอย่างไร

2.2 พิจารณาเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องและจุดมุ่งหมายแต่ละข้อของรายวิชาว่าในการเรียนการสอนควรให้เกิดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเกี่ยวกับอะไร ซึ่งตามหลักการจำแนกพฤติกรรมของ Bloom แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

2.3 กำหนดจำนวนข้อสอบในแต่ละบทว่าจะเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านใดบ้าง จำนวนกี่ข้อ จะได้จำนวนข้อสอบกระจายไปตามชื่อเรื่องและพฤติกรรมอย่างสมเหตุสมผล

2.4 เขียนข้อสอบให้เป็นไปตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรด้านพุทธิพิสัยจะช่วยให้ได้ข้อสอบที่มีประสิทธิภาพสูง มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตามที่วางแผนไว้

3. การเขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบตามที่วางแผนไว้

4. การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ หลังจากเขียนข้อสอบต้นฉบับเสร็จแล้ว ตรวจสอบความเรียบร้อยและ/หรือให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขด้วย จะทำให้ข้อสอบที่เขียนขึ้นมีคุณภาพยิ่งขึ้น การเฉลยข้อสอบไว้ล่วงหน้า ถ้าเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบควรมีแบบฟอร์มหน้าแรกและคำชี้แจง แล้วนำแบบทดสอบไปใช้ทดลอง ดั้งชั้นตอนต่อไป

4.1 เลือกนักเรียนกลุ่มทดสอบ (Try out) ซึ่งคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน หรือ 30 คน ขึ้นไป

4.2 ขณะทดลองใช้แบบทดสอบ ควรสังเกตพฤติกรรมการทำข้อสอบของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบให้มีคุณภาพ

บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 54) ได้เสนอกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าสามารถจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัย ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การนำไปใช้ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมินค่า (Evaluation)

ทิวดี มณีโชติ (2551 : 44-46) กล่าวถึง การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนการสร้าง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน การวางแผนเพื่อสร้างแบบทดสอบที่ดี จะทำให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพ ก่อนที่จะสร้างแบบทดสอบ ควรดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ว่าแบบทดสอบมีกี่ประเภท อะไรบ้าง แบบทดสอบแต่ละประเภทมีการสร้างข้อดีและข้อจำกัดอย่างไร

1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบให้ชัดเจนว่าจะใช้ผลการวัดเพื่ออะไร จะได้เขียนข้อสอบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

1.3 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหามาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่จะวัด

1.4 การกำหนดลักษณะของข้อสอบและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบ
 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจจะเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ หรืออิงกลุ่ม เป็นแบบปรนัย หรืออัตนัย
 ซึ่งผู้สร้างแบบทดสอบอาจใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ ประกอบการกำหนดลักษณะข้อสอบ

1.4.1 วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล

1.4.2 ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่จะวัด

1.4.3 ลักษณะ หรือคุณสมบัติผู้เข้าสอบ

1.4.4 จำนวนผู้สอบ

1.4.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างข้อสอบ

2. ขั้นตอนการสร้างข้อสอบ การสร้างข้อสอบมีขั้นตอนหลัก ๆ 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 สร้างข้อสอบตามรายละเอียดในตารางวิเคราะห์หลักสูตรและตามลักษณะของ
 ข้อสอบ โดยคำนึงถึงความยากของข้อสอบ ระยะเวลาที่ใช้สอบ คะแนน และการตรวจให้คะแนนด้วย

2.2 ตรวจสอบข้อสอบโดยการตรวจทานข้อสอบ เพื่อให้ข้อสอบที่สร้างขึ้นมานั้น
 มีความถูกต้องและครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตรแล้วจัดพิมพ์และ
 จัดฉบับเพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

3. ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพเป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้าง
 แบบทดสอบ การตรวจสอบคุณภาพโดยทั่วไปมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีหลายวิธีที่สะดวกที่สุด
 คือ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านวัดผล
 การศึกษา จำนวน 3-5 คน ตรวจสอบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่า ข้อสอบแต่ละข้อนั้นสร้างได้
 ถูกต้อง และเหมาะสมเพียงใด พิจารณาความสอดคล้องของข้อสอบกับเนื้อหา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้
 เชิงพฤติกรรม มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดตรงเนื้อหา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดตรงเนื้อหา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดตรงเนื้อหา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้

นำข้อมูลที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC
 ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับใหม่

3.2 วิเคราะห์หาคุณภาพข้อสอบรายข้อ โดยนำแบบทดสอบไปลองสอบ (Try Out)
 คือ นำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสอบกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึง หรือ
 นักเรียน ที่เพิ่งเคยเรียนในเรื่องนั้น ๆ จำนวนตั้งแต่ 30 คน ขึ้นไป แล้วนำผลการสอบมาวิเคราะห์หา
 ค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

3.3 วิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยนำข้อสอบที่ได้คัดเลือกแล้วจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับใหม่ นำไปทดสอบกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือนักเรียนที่เพิ่งเคยเรียนในเรื่องนั้น ๆ จำนวนตั้งแต่ 30 คน ขึ้นไป แบบทดสอบที่ดีควรมีค่าความเที่ยงสูง โดยทั่วไปไม่ควรต่ำกว่า 0.75

3.4 จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนเตรียมงาน ขั้นตอนมือปฏิบัติ ขั้นตอนประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพ และขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพหลังการสอบ

ความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

ศุภศิริ โสมาเกตู (2550 : 49) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงหมายถึงความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนและต้องดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติ ของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ ชอบใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการดำเนินการ กิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

ระพินทร์ โพธิ์ศรี (2552 : 38) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของบุคคลแต่ละคนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นความรู้สึกที่อาจดำรงอยู่ได้นานพอควรและอาจมากน้อยก็ได้

บุญมั่น ธนาสุภวัฒน์ (2553 : 174) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจในกิจกรรมหมายถึง เจตคติทางบวกของบุคคลที่มีต่องานหรือกิจกรรมที่เขาทำ ซึ่งเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติกิจกรรม มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำกิจกรรม ซึ่งยังมีผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ชวลิต ชูกำแหง (2553 : 118) ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน แต่ละคนที่มีต่องานและปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ จนสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนสามารถลดความเครียดของผู้ปฏิบัติงานให้ต่ำลงได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 793) ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ว่า “พึง” เป็นคำช่วยกริยาอื่นแปลว่า “ควร” เช่น พึงใจ หมายความว่า พอใจ ชอบใจ ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพหรือระดับความพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการสนใจและทัศนคติที่มีต่องาน

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง เจตคติทางบวกของบุคคลที่มีต่องาน หรือกิจกรรมที่เขาทำเป็นเจตคติเชิงบวก ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกสนใจ กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพของเขา

ความหมายของความพึงพอใจในการเรียน

ทัศนีย์ สิงเจริญ (2543 : 19) (อ้างใน ถาวร วัฒนกุล. 2548, น. 23) กล่าวว่า ความหมาย ความพึงใจในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ในการเรียน เช่น สภาพแวดล้อมในห้องเรียน เนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการเรียนซึ่งทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการเรียนการสอนจนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2550 : 143) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียน เป็นความรู้สึกของ บุคคลที่มีต่อการเรียนในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการเรียน

กนกพรธณ ภูทองพลอย (2552 : 53) ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ระดับความรู้สึกเชิงบวก ของนผู้เรียนที่มีต่อการเรียนส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้น สนใจ มุ่งมั่น เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ นำไปสู่แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้ได้รับผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้นเป็นความสุขของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียน

ประโยชน์ของความพึงพอใจ

จิราพร สุริยะะ (2553 : 59) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจมีประโยชน์ต่อผู้เรียน เนื่องมาจาก ทัศนคติทางบวกของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมที่ทำ ของนักเรียนที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของนักเรียนอันเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมและได้รับ ผลเป็นที่พึงพอใจ จึงเกิดประโยชน์ คือ เกิดความกระตือรือร้น มีความสุข ความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ มีขวัญและกำลังใจ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของการเรียนและสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ส่วนความเห็นของ ธัญลักษณ์ มาละ (2555 : 57) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของความพึงพอใจ ได้มาจากความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นไปแล้ว ว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นหรือกิจกรรมนั้นดั่งนั้นเมื่อมีความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือมีความรู้สึก พอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนและต้องการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียน

ในทำนองเดียวกันกับความเห็นของ สุพรรณ วัฒนา (2558 : 68) ยังได้กล่าวอีกว่า ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน มีความสำคัญและมีประโยชน์มาก หากนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนย่อมทำให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียน สนใจ เห็นคุณค่าของการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและจัดประสบการณ์เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อ การเรียน มีความสนใจความพึงพอใจ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเสรีภาพ ในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจ สนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น อยากไปเรียนทุกวัน การหนีเรียนจะไม่เกิดขึ้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เมื่อมีความพึงพอใจในการเรียนเกิดขึ้นของนักเรียนย่อมเกิด ประโยชน์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีความสุขในการเรียนอยากไปเรียนทุกวัน ปัญหาการหนีเรียน จะไม่เกิดขึ้น

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจ

สมนึก ภัททิยธนี (2551 : 32-37) บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 121-124) และระพีพันธ์ โพธิ์ศรี (2552 : 14) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความพึงพอใจการแปลความหมายการวัดความพอใจ ระบบความพอใจ และการปรับปรุงแบบวัดความพอใจ ดังนี้

1. กำหนดกรอบเนื้อหาความพึงพอใจ
2. เลือกประเด็นที่วัดความพอใจและกำหนดวิธีการวัด

2.1 ประเด็นที่วัดความพอใจให้เลือกมาจากกรอบเนื้อหาที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 1

2.2 วิธีการวัดความพอใจ โดยทั่วไปนิยมใช้การจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับและประเด็นวัดความพอใจเป็นทางบวกคะแนนจะเป็นดังนี้

- 5 หมายถึง พอใจอย่างยิ่งมากที่สุด
- 4 หมายถึง พอใจมาก
- 3 หมายถึง พอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง พอใจน้อย
- 1 หมายถึง พอใจน้อยที่สุด

3. จัดทำแบบวัดความพอใจฉบับร่าง

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญประมาณ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบวัด และความแม่นยำของเนื้อหา

5. ทดลองภาคสนาม เพื่อการวิเคราะห์ปรับปรุงคุณภาพแบบวัดความพอใจ โดยการหาค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) ด้วยวิธีการครอนบัค (Cronbach)

6. นำไปใช้จริงในกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มประชากร

จากแนวความคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายในเป็นผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดกับตัวผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดทำให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับน่าพอใจ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียน จะมีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อ ส่งเสริมความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ส่วนวิธีวัดความพึงพอใจมีหลายวิธี ครูผู้สอนควร ศึกษาและคำนึงถึงวัยและชั้นของนักเรียน และความมุ่งหมายของการวัด เพื่อให้วัดได้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างตามมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert Scale) ซึ่งมีระดับความรู้สึกหรือระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ชนัญญา วังศากัญจน์ (2551 : 65) ได้ศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียน สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 35 คน โรงเรียนวัดปฐมบุตริธรรม เขตบางกอกน้อย สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) เอกสารประกอบการเรียน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.48/86.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน

ด้วยเอกสารประกอบการเรียน สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการเรียน สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับ พึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57)

สวาท อินวรรณ (2551 : 97) ได้ศึกษาการใช้เอกสารประกอบการสอนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 คน โรงเรียนบ้านเขื่อนสุนทร (รัฐประชาวิทยา) อำเภอสูงเม่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1) เอกสารประกอบการสอนมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.57/85.19 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 2) คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน โดยใช้ เอกสารประกอบการสอนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ครูผู้สอน เห็นว่าเอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแยกสรุปผลของ แต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านการจัดทำรูปเล่ม พบว่า เอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสมในการจัดทำ รูปเล่มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดภาพ และองค์ประกอบต่างๆ พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่า เอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสมในการจัดองค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านเนื้อหา พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่าเอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสมของเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประทุมวรรณ อุ่นเรือน (2553 : 93-94) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การสร้างและการใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประเพณีตานก๋วยสลาก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหลายผายแก้ว ตำบลออย อำเภอปง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวนนักเรียน 19 คน พบว่า เอกสารประกอบการเรียนทั้ง 4 เล่ม มีค่าประสิทธิภาพ 87.96/86.19 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 22.47 ร้อยละ 56.18 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 34.74 ร้อยละ 86.84 มีความก้าวหน้าร้อยละ 30.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.17 และ 0.99 ตามลำดับ และผลการสอบถามความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สำเร็จ บุญเลิศ (2553 : 91) ได้ศึกษาการใช้เอกสารประกอบการเรียน สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน โรงเรียนวัดวังปลับเหนือ อำเภอศรีประจันต์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) เอกสารประกอบ

การเรียนรู้ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.11/86.30 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ เอกสารประกอบการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85, S.D. = 0.48$)

ทวน ดุนขุนทด (2555 : 62) ได้ศึกษาการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองไทยที่ดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 31 คน โรงเรียนบ้านเนินสะอาด อำเภอวังทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ปีการศึกษา 2555 ผลการศึกษาพบว่า 1) เอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองไทยที่ดี ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.42/87.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน ด้วยเอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองไทยที่ดี พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยค่ามีค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 32.07 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.93 และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองไทยที่ดี มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$)

วัลลภ ตลับทอง (2555 : 103) ได้ศึกษาการใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง หน้าที่พลเมืองดีตามวิถีไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านดงม่วงชุม อำเภอเชียงของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง หน้าที่พลเมืองดีตามวิถีไทย ที่สร้างขึ้นจำนวน 16 เล่ม มีประสิทธิภาพ 88.75/82.89 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่พลเมืองดีตามวิถีไทย มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.75 และก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.83 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง หน้าที่พลเมืองดีตามวิถีไทย พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.76

เจริญ ชุ่มทอง (2555 : 102) ได้ศึกษาผลการพัฒนาประสิทธิภาพเอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า เอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.28/88.05 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 และสอดคล้องกับ

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก

จิราวดี ธิจันทร์ (2559 :129) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองดีที่น่าชื่นชม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 29 คน โรงเรียนขุนขวกพิทยาคม อำเภอเวียงแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ผลการศึกษาพบว่า เอกสารประกอบการเรียน ชุด พลเมืองดีที่น่าชื่นชม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.53/85.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ที่ 80/80 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้จากมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 2.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.19

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Croix (1986 : 210) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนในกลวิธีการรับรู้ การเรียนรู้ (self-Monitoring) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านข้อเขียนที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำ อายุ 15 และ 16 ปี จำนวน 31 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมซึ่งกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยกลวิธี “What I Know” เพื่อช่วยให้การอ่านดีขึ้น โดยเลือกบทอ่านที่น่าสนใจสำหรับนักเรียน และเป็นบทอ่านที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และยังมีการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีทางบวกในการอ่านบทอ่านในชีวิตประจำวันอีกด้วย

Costa (1994 : 55) ได้ศึกษาพฤติกรรมและประสิทธิภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 จำนวน 40 คนและชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ทางด้านคุณสมบัติในการอ่าน การสังเกต และการคิดวิเคราะห์โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนในการแบ่งกลุ่มแบบร่วมมือกัน สำหรับการสอนอ่านวิธีการ 2 ชนิดที่ใช้ คือ Know, What to, Learned (KWL) และการเรียนแบบร่วมมือกัน (CIRC) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเรียนแบบร่วมมือเหมาะสมกับระดับชั้นของตน วิธีการ KWL นับเป็นวิธีการจดยการว่านักเรียนรู้หรือต้องรู้เกี่ยวกับหัวเรื่องที่ยาก

เมื่อไม่มีความรู้เกี่ยวกับหัวเรื่อนั้นและในการอ่านด้วยวิธี KWL สามารถช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้านักเรียนมีความรู้เดิมและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่อนั้น ๆ ดีพอ

Witherspoon (1999 : 625-626) ได้ศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอนในกลวิธีการสอนแบบ KWL Plus ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่นักเรียนได้รับการสอนจากกลวิธีการสอนแบบ KWL Plus ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านและนักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่านมากกว่ากลุ่มของนักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนด้วยกลวิธีการสอนแบบ KWL Plus

Nichols (2014) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลโปรแกรมการอ่านซ่อมเสริมจากสื่อเอกสารการอ่าน สำหรับนักเรียนระดับกลางในรัฐทางตะวันออกเฉียงใต้ โรงเรียนรัฐบาล ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านระดับกลางนักเรียนโรงเรียนหลังจากเข้าร่วมในโปรแกรมการอ่านเพื่อแก้ไข โดยใช้ Xtreme Reading ในการฝึกการอ่านการสอนเป็นกลวิธีเฉพาะในห้องเรียนจากนักเรียน 80 คนในเกรด 4 ถึง 6 พบว่า คะแนนความสำเร็จในการอ่านของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในช่วงของการใช้งาน Xtreme Reading เป็นเวลา 1 ปี ผลการวิจัยพบว่า การใช้การอ่านอย่างเข้มข้น Xtreme Reading สามารถปรับปรุงการอ่านได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับผู้อ่านวัยรุ่นเผยให้เห็นนัยสำคัญ ทางสถิติระหว่างผลกระทบต่อนักเรียน แรงจูงใจในการอ่านในระหว่างการใช้งานโปรแกรม Xtreme Reading 1 ปี การค้นพบในการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารระดับที่รับผิดชอบในการพัฒนาความรู้การใช้งานและการประเมินผล ผู้นำการเรียนการสอน การค้นพบในการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตรและการสอน

Jhang F.H., (2017) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมในการอ่านเอกสารประกอบการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน พบว่าการที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนอกโรงเรียนทำให้นักเรียนมีเวลาอ่านมากขึ้นและมีโอกาสเลือกอ่านด้วยตนเอง ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เพิ่มโอกาสในการอ่านหนังสือและพัฒนาพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนได้ดีขึ้น